

גַּל עֵינַי וְאַבִּיטָה נְפִלְאוֹת מְתוֹרְתֶךָ

נְפִלְאוֹת

שיעורי תורה והתוועדויות חסידיות
מהרב יצחק גינזבורג שליט"א

בתחלת העבודה, לפני התפלה, הנשמה איננה מאירה באדם, איננה מתפשטת במוחו, בלבו ובשאר הגוף. בשלב הזה האדם נמצא במוחין דקטנות, מלא גאווה וכעס, והעבודה שלו היא בדרך של אתכפיא בלבד. רק בהמשך, מתוך התבוננות, תפלה ושאר עבודת ה', הוא מגיע לכך שהנשמה מתפשטת בכל גופו, וכל כוחותיו, גם השליליים, משתתפים בעבודת ה' ברצון – עבודה של אתהפכא.

[מתוך השיעור 'בן שמונים לאתהפכא']

תולדת תשפ"ה

הגליון מוקדש לכבוד מורנו ורבינו האהוב שליט"א בהגיעו ל"בן שמונים לגבורה", כ"ח חשוון תשפ"ה, בברכת "עוד יזבון בְּשִׁבְחָה דְּשָׁנִים וְרַעֲנָנִים יְהִי". יאריך ימים על ממלכתו, בגבורה של תורה והנהגה, עד ביאת גואל צדק במהרה בימינו

תולדת ה'תשפ"ה

26 **הסיפור החסידי**

להיות מטאטא
רבי צבי הירש מרימנוב

28 **מענות ותשובות**

תשובות הרב לשואלים
תיקון המציאות – בנצח או בהוד וגם
האם אתאיסט יכול להיות קשור לה'

29 **פֶּאָצוֹר טֵלֶדְרִיִּס**

"וַיִּתְרוּצְצוּ הַבְּנִיִּים בְּקֶרֶךָה"
רְזִי יִסְבִּיר לָנוּ לָמָּה הַעֲבָדָה נְשִׂישׁ לָנוּ
גַּם נִפְשׁ בְּהִמִּית אֶמְצָרָה דְּזֻקָא
לְהַרְגִיעַ אוֹתָנוּ

04 **שידוכי תחית המתים**

השראה מזוגיות יצחק ורבקה
הדרך למציאת שידוך
בו מורגש ש"מה' יצא הדבר"

08 **בן שמונים לאתהפכא**

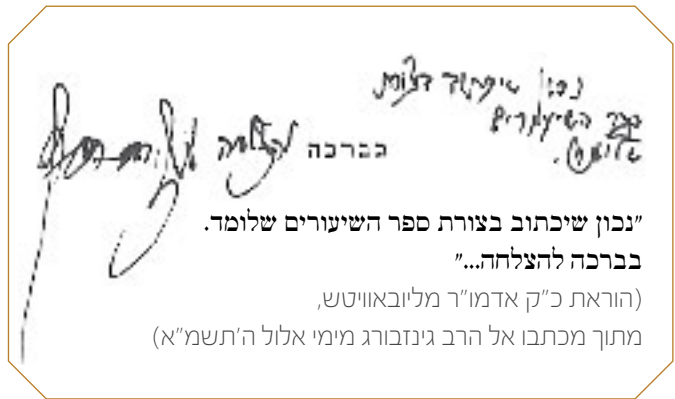
לימוד במאמר מיום הולדת
שמונים לרבי
בין גאולת מצרים לגאולה העתידה
ובין אתכפיא לאתהפכא

20 **השראת הנפש בממון האדם**

פתיחה לספר נזיקין
הזיקה בין האדם לרכושו

העלון מופק ע"י עמותת
אוהבים להיות יהודים.
לקבלת השיעורים במייל
ולהצטרפות לצוות המפיצים:
itiel@pnimi.org.il
עריכה: אביב מויאל
עיצוב: דעה צ'צ' אביחיל
מערכת: הרב יוסף פלאי,
בעד יעקבי ואיתיאל גלעדי
עריכת מקורות: ישראל כץ, מנחם־
זאב וינגורט, יוחאי אלימלך רווה

הקדמת המערכת

שבת שלום לכל בית ישראל די בכל אתר ואתר ובתוכם לקוראי **עלון נפלאות**. לפניכם גליון לשבת **פרשת תולדות** - **שבת מברכים כסלו** - מלא בכל טוב כתמיד. **השבוע בגליון:**

שלושה שיעורים בחלקו הראשון של הגליון: **שיעור נשים** מליל שבת חיי-שרה, **שיעור במאמר של הרבי** מיום הולדתו השמונים ושיעור **פתיחה לספר נזיקין ברמב"ם** שהתחלנו בלימוד הרמב"ם היומי.

לאחר **הפסקה של חודשים ארוכים** התקיים בליל שבת האחרונה **שיעור נשים** שחלק ממנו מופיע כאן בגליון. בשיעור - **שידוכי תחית המתים** - מעיין הרב **בסיפור השידוך בין יצחק ורבקה** ומוציא ממנו הדרכה לחיים **כיצד למצוא את השידוך הטוב** בו מורגש ש"מה" **יצא הדבר**" (זהו **נדבך נוסף** בבנין של תהא שנת השגחה פרטית שנבנה בשיעורים מתחלת השנה).

השיעור השני והמרכזי - **בן שמונים לאתהפכא** - לכבוד **יום ההולדת של הרב**, הוא **עיין במאמר יסודי של הרבי על אתכפיא ואתהפכא**, המתאר את **תולדות העולם מיציאת מצרים עד הגאולה** כסולם של **חמש דרגות** על הציר של אתכפיא אתהפכא, ומסמן את יום הולדת שמונים כ**נקודת מעבר** ביניהן.

השיעור השלישי - **השראת הנפש בממון האדם** - הוא שיעור רמב"ם **מופלא**, העוסק בחקירה הידועה מהו **מקור החיוב של אדם בנוקי שורו** - חובת השמירה או הבעלות. השיעור העובר **מהמקרא, דרך המשנה והרמב"ם ועד לחקירות האחרונים**, מראה שהאמת היא **ששתי התשובות נכונות**, מתרגם אותן ל**זיקה הפנימית שבין אדם לרכושו** (ולמשמעות המוסרית שלה) ומקנח בהוראה **בעבודת ה'** כשהאדם מסתכל על עצמו כ'**בהמה' של הקב"ה**. דוגמה לעיין אמתי המחבר **נגלה ופנימיות**, שלא כדאי לכם לוותר עליו.

לרגל **בואו של הרב בגבורות** - ביום הח"ן של השנה - **המערכת והקוראים** שולחים את ברכתם, **ברכת מזל-טוב מזל-טוב!** שיאריך ימים **על ממלכתו** בבריאות איתנה מתוך שפע בגו"ר ופיץ ויאיר אור תורתו "עד כי יבא שילה" ועד בכלל תומ"י ממש.

שבת שלום ומבורך,

המערכת

סדר הלימוד לשבוע פרשת ויצא הבעל"ט:

נ"ך יומי - דניאל פרקים א'ז; משנה - בבא מציעא פרק ב.

שיעור

השראה מזוגיות יצחק ורבקה

שידוכי תחית המתים

קיצור מהלך השיעור

בליל שבת התקיים ב"ה שיעור לנשים, לאחר הפסקה של חדשים ארוכים. בנות מתיכון יעלת חן זכו לשיעור מופלא ומאלף על **סיפור השידוך של יצחק ורבקה** (הזוג ש'מככב' בפרשת השבוע שלנו, פרשת תולדות). לפנינו מובאת רק 'טעימה' מהשיעור, הנוגעת בהדרכה-לחיים לגבי **מציאת השידוך הטוב** – שידוך בו מורגש ש"מהוי יצא הדבר".

מופיעים 'משברים' מיוחדים ביניהם¹ (בניגוד לקשיים שיש בין אברהם לשרה² ובין יעקב לנשותיו³). בחסידות מוסבר⁴ שיחוד יצחק ורבקה הוא היחוד השלם של עולם התיקון, יחוד **מה ויבן** בלשון הקבלה, החיבור המלא של המהות הפנימית הבטלה לה' עם המציאות החיצונית של העולם.

ג צורת התקשורת ביניהם, כאשר רבקה יוזמת את גניבת הברכות ואת שליחת יעקב, מלמדת על היותם "שיון בקומתן" – כאשר האשה לא פוקדת על האיש (כשרה ביחס לאברהם) והאיש לא מכריע עבור האשה (כיעקב ביחס לנשותיו) יש ביניהם 'משחק כוחות' שקול (כאופי הזוגיות ה'משחקי' של "יצחק מצחק את רבקה אשתו") – כמבואר במ"א.

ד ראה בראשית יב, יג ולהלן כ, ב (וברש"י שם, שאמר בע"כ); טז, ה; כא, י"ב.
ה ראה שם כט, לג; ל, א ו"א (וברש"י שם); לה, ב (וברש"י שם).
ו לקו"ת ברכה צו, ג, ובכ"מ.

יצחק ורבקה – הזוג האידיאלי

האבות והאמהות הקדושים הם מורי הדרך לדורות בכל חיי עם ישראל, "מעשה אבות סימן לבנים"⁵, וגם חיי הנישואין שלהם משמשים כהדרכה ונתינת כח לדורות.

הזוג המושלם ביותר בין האבות הוא יצחק ורבקה, כאשר יצחק מיוחד לרבקה לבדה, ולא נושא עוד אשה – יצחק הוא עולה תמימה, היושב רק בארץ ישראל ונשוי רק לאשתו האחת והיחידה⁶ (בניגוד לאברהם שנשא גם הגו, ולפי פשט הכתוב גם את קטורה, ובניגוד ליעקב שנשוי לשתי אחיות ולשתי שפחות שלהן) – וגם לא

נרשם (מהזכרון) ע"ו איתאל גלעדי. לא מוגה מאד. שבת חיי שרה תשפ"ה – כפ"ח.

א ראה סוטה לד, א.

ב ראה רש"י כו, ב.

בשלשת הדורות

הראשונים אין כל
חסרון בחתונה
בתוך המשפחה,
אך במשך הדורות
רואים ששושלות
שהקפידו
להתחתן רק בתוך
עצמן – כפי שהיה
נהוג אצל צדיקים
רבים – נתמעטו
עד כדי כליה, ה"י

(והולך וממשיך להתגלגל ולהתקן מדור לדור, עד לדמותו של משיח עצמו¹). חז"ל אף מונים את אליעזר כשני בן תשעה או עשרה אנשים שנכנסו בחיים לגן עדן². לכן, את טעותו של אליעזר ש"שאל שלא כהוגן" אפשר לייחס לכך שיש לו זיקה אל העתיד, אליו גם שייכים יצחק ורבקה, ולמצוא בו משמעות פנימית לדורות הבאים:

אצל האבות והאמהות היחוס המשפחתי חשוב ביותר לנישואין – אברהם נושא את שרה בת אחיו, שולח להביא ליצחק ככלה את בת דודו ויצחק בתורו שולח את יעקב לשאת את האחיינית שלו. כך גם במשך הדורות, היחוס היה מדד עיקרי לשידוך, הן במובנו הפשוט והן בחיפוש הנשמתי של כלה שהיא "בת גילו" של החתן, מיוחסת וקשורה לשרש־נשמתו. אמנם, ככל שחולפים הדורות היחוס מטשטש וניתן משקל גדול הרבה יותר ל"יחוסו העצמי" של בן הזוג, לתכונותיו ומעשיו (וכפי שאמר המגיד ממעזריטש לאמו בילדותו, כאשר נשרפה מגלת היחוסין שלהם, ש'ממני יתחיל היחוס'³). "אין קורין אבות אלא לשלשה"⁴, בשלשת הדורות הראשונים אין כל חסרון בחתונה בתוך המשפחה (ויש בכך אף מעלה של יסוד הבית על אהבה טבעית־משפחתית בין בני הזוג⁵), אך במשך הדורות רואים ששושלות שהקפידו להתחתן רק בתוך עצמן – כפי שהיה נהוג אצל צדיקים רבים – נתמעטו עד כדי כליה, ה"י. רואים שהקב"ה, שמאז בריאת העולם יושב במשך כל

מבין האבות, כתוב⁶ שדווקא ליצחק נאמר לעתיד לבוא "כי אתה אבינו"⁷ – הזוגיות המיוחדת של יצחק ורבקה היא משהו 'לא מהעולם הזה', היא שייכת לעתיד לבוא, וככל שאנחנו מתקרבים לימות המשיח ולתחית המתים אנחנו יכולים לשאוב ממנה יותר השראה ולראות אותה כמורת דרך לחיי הנישואין של כל זוג.

המציאת חן לנשיאת חן

הקשר המיוחד בין יצחק ורבקה מתחיל בשידוך שלהם, השידוך היהודי הראשון, בו מאריכה התורה מאד, כדי להורות דרך כיצד מקימים בית יהודי. את השידוך נשלח לעשות אליעזר עבד אברהם, כשאברהם נותן לו הוראות ברורות ללכת אל ארצו ואל משפחתו ולקחת משם כלה מתאימה ליצחק. אמנם, כאשר אליעזר מתפלל בדרך להצלחת השליחות, ומבקש מה' סימן לפיו ימצא את הכלה המתאימה, הוא מציין רק את מדת החסד בה על הכלה להתאפיין כדי להתאים לבית אברהם, בלי להתייחס בפירוט ליחוסה או לתכונות נוספות שלה. לכן אומרים חז"ל⁸ שאליעזר הוא אחד מאותם ש"שאלו שלא כהוגן" (אך ה' השיבו כהוגן, והוא מצא ליצחק כלה כלילת המעלות).

אמנם, אליעזר הוא דמות חשובה, עבדו זקן ביתו של אברהם המושל בכל אשר לו, "דולה ומשקה" מתורת רבו לכל⁹, ומי שהתגבר בעצמו על יחוסו השלילי ויצא מכלל ארור לכלל ברוך¹⁰

יג ראה שעשועים יום לך לך וש"י.
יד אוצר המדרשים, עשר גלויות פרשה ב. וראה גם כלה רבתי פ"ג הכ"ד; דרך ארץ זוטא א, יח.
טו רשימות דברים מדור הה"מ סיפור ב.
טז ברכות טז, ב.
יז ראה יבמות טב, ב.

ז שבת פט, ב.
ח ישעיה סג, טז.
ט בראשית רבה ס, ג (ועוד). תענית ד, א.
י בראשית כד, ב.
יא יומא כח, ב.
יב בראשית רבה ס, ז; ויקרא רבה יז, ה.

את המתים^{אב} (ובקבלה אף מסופר^{בב} שבין פריחת הנשמה להחזרתה הוא שלש שנים בגן עדן, שנות ההמתנה מלידת רבקה עד לשידוך).

כל השידוך מתחולל בפרשת חיי שרה, לאחר הסתלקותה של שרה כאשר שמעה על העקדה^{בג} (כאשר למרות שזו הפטירה הראשונה של יהודי, שם הפרשה הוא "חיי שרה"), אך בסוף פרשת השידוך נאמר "וַיִּבְאֶהָ יִצְחָק הָאֵלֶּהָ שָׂרָה אִמּוֹ וַיִּקַּח אֶת רַבְּקָה וַתְּהִי לוֹ לְאִשָּׁה וַיֵּאָהֱבָה וַיִּנָּחֵם יִצְחָק אֶחָדִי אִמּוֹ"^{כד} – הנישואין לרבקה הם תחית המתים של שרה, כאשר באהל מתברר שרבקה היא־היא "שרה אמו". נשמת שרה פרוחה בעת העקדה, כאשר התבשרה על המאורע, והיא נולדה מיד כרבקה, על לידתה התבשר אברהם בשובו מהעקדה. התיאור בתורה מדגיש שלא מדובר ב'סתם' גלגול נשמות, אלא בתופעה כה מובהקת – שכל אחד יכול להצביע עליה בבירור – שהיא כבר בגדר תחית המתים ברורה. זהו אף מספר^{כז} שאליעזר הברוך את הגמלים מחוץ לעיה, בבית הקברות, המקום בו נדרש לחולל את תחית המתים (כשהגמל עצמו הוא סמל למלאך המות, שיש לתקנו־להעלאתו). גם בזמן של תחלת השידוך, "לעת ערב"^{כח}, והשלמתו בפגישת יצחק את רבקה "לפנות ערב"^{כט}, יש רמז לתקופת תחית המתים, לקראת ערב של האלף הששי לבריאת העולם. גם העובדה שכל הסיפור נכפל בתורה, שלכן הדגישו חז"ל ש"יפה שיחתן של עבדי אבות יותר מתורתן של בנים"^ל, רומזת לכח המיוחד של "פי שנים"^{לא} שבקש אלישע מאליהו הנביא

היום ומזווג זיווגים^{לב}, רוצה חתונות שמחברות בין קצוות רחוקים בעם ישראל – חתונת שיש בהן לא רק "מציאת חן" הדדית של קרובים־דומים, אלא "נשיאת חן" בין רחוקים־הפוכים (הדורשים נשיאת הפכים)^{לד}.

המעבר לחתונות כאלו הוא התקדמות לקראת העתיד לבוא – מבט לימות המשיח ואף לתחית המתים (כדלקמן באריכות). בעולם הזה, שעם ישראל הוא המעט בין העמים, אי אפשר להתעלם מהיחוס – צריך להזהר מהתבוללות עם אומות העולם ואף עם גורמים לא־כשרים שחדרו לעם ישראל. אמנם, ימים יבואו בהם "כל אשר בשם ישראל יכונה" יהיה ישראל כשר וראוי, ללא כל חשש, ולא יצטרכו לבדוק ביחוסו (ועד לתקופה השניה בימות המשיח, בה יהיו יהודים בלבד). ועוד, על הזמן שאחרי תחית המתים נאמר שהנשמה תיזון מהגוף – גילוי האלקות יהיה ניכר מתוך המציאות עצמה, מתוך המעשים הטובים של האדם, וניתן יהיה לבחון את ההתאמה במציאות בלי לבדוק את ההתאמה הנשמית התלויה ביחוס.

שידוך של תחית המתים

באמת, מוסבר בחסידות^{לז} שלשידוך יצחק ורבקה יש זיקה עמוקה לסוד תחית המתים, דבר המתבטא בהיבטים רבים: יצחק עצמו, החתן, הוא הראשון שזכה לתחית המתים – בעקדה פרוחה נשמתו של יצחק וה' החזירה לו בטל שהוא עתיד להחיות בו

יח בראשית רבה סח, ד.

יט וראה בכל זה באורך בספר מחול הכרמים.

כ שמן למאור חיי שרה ד"ה "אמר רבי אחא".

א ראה פרקי דרבי אליעזר פל"א. ובכ"מ.

בב עשרה מאמרות מאמר "אם כל חיי" ח"ג סכ"ט; חזקוני בראשית כב, יט.

בג ויקרא רבה כ, ב. ובכ"מ.

כד בראשית כד, סז.

כה זחר ח"א קכז, ב.

כו בראשית כד, יא.

כז שם פסוק סג.

כח בראשית רבה ס, ח.

כט מלכים ב, ב, ט.

מהרשעים ביניהם גדלה – "והנה רבקה יצאת"^ל (ועד לאמירתה בתוקף גדול "אלך"^ל, גם אם בני משפחתי ירצו לעכב^{לח}) – היא הביטוי הכי מובהק ליציאת הניצוצות ממקום קבורתם (רבקה יוצא מהקבר).

כיצד מחיים את המקרה? כאשר אליעזר כופל את סיפור השידוך ויד ה' שהתגלתה בו מודים גם הרשעים, בתואל ולבן, כי "מהו" יצא הדבר"^{לט} ומוכנים לשלוח את רבקה. כל מאורעות החיים הם בהשגחה פרטית, ובאמת אין שום מקרה, אך הדבר בולט ביותר בשידוכים בהם גלוי לעין כל כי "מה" אשה לאיש"^מ. כאשר מזהים את יד ההשגחה בכל מה שקרה, גם מה שנראה כמשבר וקושי מתגלה כחלק מתהליך של צמיחה טובה ובכך הוא קם לתחיה.

שידוך תחית המתים של יצחק ורבקה שולח כל בן ובת לחפש לעצמם שידוך 'מחיה': בכלל, אחרי כל המשברים והנסיונות שעוברים אנשים בחיים, אחרי משברי גיל ההתגברות וקשיי השידוכים, השידוך האמתי בא לרפא-להחיות את הכל, לגלות את יד ההשגחה ולספר מחדש כיצד כל מה שעבר היה חלק מהדרך אל השידוך האמתי, היסודות של "בנין עדי עד" שיתקיים לנצח בדורות ישרים מבורכים. בפרט, ישנם מצבים של מות רוחני – אדם מרגיש כי חלקים שהיו בו כבר מתו, ההתלהבות שקעה והחלומות דעכו – אך כשהוא פוגש את זיווגו האמתי הוא מרגיש שהוא חוזר לתחיה, ההתלהבות נייערה והחלומות קמים לתחיה. התחושה הזו היא סימן מובהק לשידוך ראוי, שידוך של תחית המתים.

– הכח של תחית המתים (כפי שהתבטא בכך שאליהו החיה מת אחד ואלישע החיה שני מתים^נ), כחו המיוחד של אליהו הנביא, "תחית המתים היא "פי שנים", חיים של מי שנפטר ושב שוב לחיים, כאשר חיותו נכפלת – חיים הן מצד הנשמה והן מצד הגוף (שהאיחוד המושלם והנצחי שלהם רמוז כאן באיחוד המושלם של יצחק ורבקה – מה ו-בן, מהות ומציאות, נשמה וגוף, כנ"ל).

"מהו" יצא הדבר"

ביטוי עמוק לסוד תחית המתים, במובנו הפנימי, יש כבר בתחלת תפלתו של אליעזר (שבחיצוניות שאל שלא כהוגן, אך בפנימיות היתה לו כוונה עמוקה ונכונה, כנ"ל):

אליעזר פותח את בקשתו לה' "הקרה נא לפני היום וגו"^{נב}. לשון המקרה בה נוקט אליעזר תמוהה – לשון מקרה בתורה היא ביטוי של טומאה^{נג} או של מאורע שלילי^{נד} הנעשה באופן מקרי. יהודי מאמין בהשגחה פרטית וההתייחסות לדברים כמקריים היא שרש לקרירות של כפירה (ואין קד כמו מת, אותו צריך להקים לתחיה). אכן, בקבלה הביטוי מקרה הוא "מקרה המלכים" – שבירת הכלים של עולם התהו הרמוז בסיפור מיתת המלכים בתורה^{נה}. בשידוך יצחק ורבקה אליעזר יוצא להחיות את המתים שקדמו לעולם, מלכי התהו שנשברו ומתו, והניצוצות שלהם נפלו אל מתחת למציאות. יציאת רבקה הצדקת

ל סנהדרין מז, א; חולין ז, ב. וראה רד"ק עה"פ.

לא שה"ש רבה א, ט.

לב בראשית כד, יב.

לג דברים כג, יא. שמואל"א כ, כו. וראה במדבר כג, ד וברש"י שם.

לד ראה קהלת ג, יט; ט, ב.

לה בראשית לו, לא ואילך.

לו בראשית כד, טו.

לז שם פסוק נח.

לח בראשית רבה ס, יב (הובא ברש"י).

לט בראשית כד, נ.

מ ע"פ בראשית רבה סח, ג. ראה יין משמח ח"א ש"א

בתורה "מה" אשה לאיש".

בן שמונים לאתהפכא

קיצור מהלך השיעור

בשבת האחרונה כבר זכינו ל'אורות' של **יום ההולדת של הרב שליט"א**, שלימד מאמר שאמר הרבי מליובאוויטש ביום הולדתו השמונים – מאמר יסודי, העוסק ביחס **בין גאולת מצרים לגאולה העתידית**, וברצון **לחבר את המעלות** שלהן יחד. **פרק א** מלמד את שני הממדים בפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", על **הדמיון בין הגאולות ועל היתרון** שבכל אחת מהן, כולל הסבר עמוק מדרגות שונות בין שיערי בינה, וחזותם בביאור יפהפה על הפסוק "הוי' אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונושע". **פרק ב** מתרגם הכל לעבודה, כשהוא עוסק ביחס **בין שתי העבודות היסודיות בהתמודדות עם הרע, אתכפיא ואתהפכא**, וחושף בתוכן מבנה של חמש מדרגות (כנגד נרנח"ו). מתוך המהלך כולו עולה שיום הולדת שמונים הוא הזמן לעבור מעבודת האתכפיא לעבודת האתהפכא, ולעסוק במרץ נעורים בדרגותיה השונות, לאורך ימים ושנים טובות.

של הרבי סמוך לפסח, והדיבור המתחיל של המאמר הוא הפסוק "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"². הרבי לא מתייחס בפירושו לגיל שמונים במאמר, אבל אנחנו נסביר שהתוכן הפנימי של המאמר – המעבר מהעבודה של יציאת מצרים, שנמשכת עד ביאת המשיח, לעבודה של הגאולה האחרונה, מעבר מעבודת האתכפיא לעבודת האתהפכא – מבטא את המעבר שמתחולל בגיל שמונים בע"ה³.

ב מיכה ז, טו.

ג על השינוי הזה דבר הרבי בסמיכות לאותו יום ההולדת, בשבת הגדול תשמ"ב, גם בהקשר למעבר מפרק פ לפרק

א. "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות"

מאמר מיוחד ליום הולדת שמונים

לכבוד יום הולדת שמונים הבא עלינו לטובה נלמד את המאמר שהרבי אמר ביום הולדת שמונים שלו – י"א ניסן תשמ"ב⁴. יום ההולדת

נרשם (מהזכרון) ע"י איתיאל גלעדי. לא מוגה. שבת ח"י שרה תשפ"ה – כפ"ח.

א ד"ה "כימי צאתך מארץ מצרים" תשמ"ב (הוגה ויצא כקונטרס י"א ניסן תשמ"ז – סה"מ מלוקט ח"ב). בשיעור נלמד המאמר מבפנים, ב'אותיות הרב', עם עוד הרבה דיוקים, ביאורים והוספות, וכאן הובא בעיקר תוכן הביאור במהלך העיקרי של המאמר.

צריך לעשות

ל־אלף 'אתהפכא',
הנושא של
המאמר, ולהפוך
אותה ל־פלא

לעשות ל־אלף 'אתהפכא',
הנושא של המאמר, ולהפוך אותה
ל־פלא. בכל אופן, נחשב את
המיקומים של האלפין בפסוק:
האות א הראשונה היא האות
הששית בפסוק, השניה היא

העשירית, השלישית היא ה־18, הרביעית היא
ה־20 והחמישית היא ה־26 – סה"כ 180!
אם כן, ראינו בפסוק שלשה רמזים לגיל
שמונים, "בתלת זימני הוי חזקה"^ט. עד כאן
פתיחה בפרפראות.

דמיון ויתרון

אנחנו, שמורגלים בלימוד חסידות, הרבה
פעמים חושבים שהפשט של הפסוק הוא ההסבר
השגור בחסידות – שהנפלאות של הגאולה
העתידה, "אראנו נפלאות", הן "נפלאות" גם
ביחס לנסי יציאת מצרים. אבל הרבי מזכיר
במאמר שהפשט של הפסוק הוא השוואה של
הגאולה העתידה ונפלאותיה ליציאת מצרים,
השוואה שגם מדגישה שהמקור וההתחלה של
כל הנפלאות של הגאולות הם יציאת מצרים,
אליה משווים את הגאולה העתידה.

אכן, על הפירוש הפשוט יש להקשות, שהרי
מפורש שהגאולה העתידה היא פלאית באיך-
ערוך לגאולה הראשונה, עד אשר "לא יאמר עוד
חי הוי' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים.
כי אם חי הוי' אשר העלה את בני ישראל מארץ
צפון ומכל הארצות אשר הדיחם שמה"^א (ויש
מחלוקת האם כלל לא יזכירו את יציאת מצרים
לעתידי לבוא, או שנדרש לימוד מיוחד לומר שגם
לעתידי לבוא יזכירו את יציאת מצרים, אך היא
תהיה טפלה והגאולה האחרונה תהיה העיקר^ב).

רדל"א ממש, שבו "חביון עד העצמות", וד"ל.

ט ב"מ קו, ב.

י ראה זהר ופע"ח הנסמן באוה"ת נ"ך על מיכה ז, טו;
יהל אור על תהלים פ"מ ע' קנד; לקו"ש חכ"ה שיחת י"ט
כסלו אות ה.

יא ירמיה טז, יד"טו. וראה עד"ז שם כג, ז.

יב ברכות יב, ב.

נפתח ברמזים לגיל שמונים
בדיבור־המתחיל של המאמר
– "כימי צאתך מארץ מצרים
אראנו נפלאות" (מתאים גם לגיל
של משה רבינו, שהוציא אותנו
ממצרים, בזמן יציאת מצרים^א):

ראשית, המלה שפותחת את הפסוק ואת
המאמר היא "כימי [צאתך מארץ מצרים]",
ועליה מבוסס דיוק עיקרי במאמר – שיציאת
מצרים איננה יום אחד בלבד, היום בו יצאו
מארץ מצרים ("יום צאתך מארץ מצרים"^ה),
אלא היא תהליך החוזר שוב ושוב, בכל יום ויום,
עד לגאולה האחרונה, כאשר "חייב אדם לראות
את עצמו כאילו הוא יצא היום ממצרים". והנה,
"**כימי**" בגימטריא 180!

שנית, האות הכי בולטת בפסוק היא האות
פ – האות העיקרית של "נפלאות", ראשית
השרש **פלא** – בגימטריא 180!

האות **פ** מופיעה רק פעם אחת, אבל מה
האות שמופיעה הכי הרבה בפסוק? [**א**]. האות
א חוזרת בפסוק חמש פעמים. בכלל, **אלף** הוא
היפוך אותיות של **פלא**, השרש העיקרי בפסוק.
הרבי מסביר^ב, ביחס להמשכת האות **אלף** למלה
גולה כדי להפוך אותה ל**גאולה**, שיש דרגה של
אלף מלשון אולפנא, השייכת להשגה ולהבנה
(ולשרש שלהן במוחא־סתימאה שבכתר),
ולמעלה ממנה יש אלף־פלא בכתר^ג. צריך

פא, והסביר שיש כאן מעבר מעבודה השייכת לסדר
השתלשלות (מכח ספירת המלכות) לגילוי שלמעלה
מהשתלשלות, עבודה בשמחה שלמעלה מטעם ודעת
(מכח ספירת היסוד, כח ה"צדיק יסוד עולם", מי שזוכה
למעלת האתהפכא) – עי"ש (הובא גם בתהלות מנחם
סיום פרק פ).

ד שמות ז, ז.

ה דברים טז, ג.

ו תניא פמ"ז (ע"פ פסחים קטז, ב).

ז שיחת פרשת אחרי מות־קדשים ופרשת אמור תשנ"א.
מבואר באריכות במאמר "מגולה לגאולה" בספר מודעות
טבעית.

ח וליתר דיוק, בגלגלתא שבכתר בה מלוכס חסד
דעתיק יומין ועוד יותר גבוה – פלאי פלאות ("כי עשית פלא
עצות מרחוק אמונה אמין", בחינת משיח, "פלא יועץ") –

גאולת מצרים

היא אכן השרש והמקור לכל הגאולות, ובמובן מסוים כולן כלולות בה, ולכן יש דמיון בין הגאולה העתידה לגאולת מצרים

שהשערים הללו נמשכים על ידי המלכות. לעומת זאת, בגאולה העתידה יתגלו חמשים שערי בינה כפי שהם כלולים בספירת הכתר (היינו בשער הנון עצמו, שלמעלה-מעלה מהבנה והשגה)¹¹.

הרבי מזכיר במאמר את המבואר בפרדס¹² שחמשים שערי בינה רמוזים בחמשים ההופעות של יציאת מצרים בתורה¹³. אכן, בפירוש הראב"ד לספר יצירה¹⁴ הוא אומר שחמשים שערי בינה רמוזים בחמשים השאלות ששואל ה' את איוב על הנהגת ה' את טבע הבריאה כאשר הוא מתגלה אליו מתוך הסערה¹⁵. גילוי אלקות מתוך התבוננות בטבע שייך לגילוי חמשים שערי בינה במלכות (בה מאיר שם אלהים¹⁶, בגימטריא הטבע)¹⁷. לעומת זאת, חמשים שערי בינה עצמם שייכים לגילוי האלקות הישיר לנשמות ישראל שהתרחש ביציאת מצרים, שעל כן במתן תורה – התכלית של יציאת מצרים¹⁸, כפי שמודגש

לאור כל זאת, מסביר הרבי, שיש כאן שני ממדים, המתבטאים בשני הפירושים: מחד, גאולת מצרים היא אכן השרש והמקור לכל הגאולות, ובמובן מסוים כולן כלולות בה, ולכן יש דמיון בין הגאולה העתידה לגאולת מצרים (כפשט הפסוק). מאידך, בגאולה האחרונה יהיה יתרון באי-ערוך ביחס לגאולה הראשונה – כפי שיורחב בהמשך המאמר – ולכן היא בגדר של "נפלאות" ביחס אליה (כהסבר החסידות לפסוק). ורמז: דמיון ועוד יתרון בגימטריא ביאת המשיח¹⁹.

חמשים שערי בינה

כדי להסביר ולהדגים זאת מתייחס הרבי לגילוי חמשים שערי בינה ביציאת מצרים, ומסביר שיש שלש מדרגות של חמשים שערי בינה: חמשים שערי בינה כפי שהם מתגלים במלכות, חמשים שערי בינה עצמם וחמשים שערי בינה כפי שהם בכתר²⁰. ביציאת מצרים התגלו חמשים שערי בינה עצמם – כרמזו ב"תספרו חמשים יום"²¹ שאחרי יציאת מצרים (היציאה מ־מַט שערי טומאה²²) – וזה גופא כפי

פנימית (כפי שניתן להבין מהמשך המאמר), וד"ל. יז שתי מדרגות חמשים שערי בינה, כפי שהם בבניה וכפי שהם במלכות, הן בסוד "מאה שערים" שמצא יצחק אבינו (בראשית כו, יב), אך גילוי השערים כפי שהם כלולים בשער הנון (שבכתר) היינו תוספת של א, בסוד "אינו דומה השונה פרקו מאה פעמים לשונה פרקו מאה פעמים ואחד" (חגיגה ט, ב), בתוספת גילוי "אחד האמת" (סוד פנימיות אבא פנימיות עתיק" ועד ל"חביון עד העצמות" שברדל"א), והוא סוד דרשת המדרש שייצחק היינו "יצא חק" (יל"ש בראשית רמז צב), תוספת של א על ה' 100 של יצ. הגילוי של תחית המתים (כמבואר בשמן למאור ח"י שרה ד"ה "אמר רבי אחא יפה שיחתן" שנלמד בשיעור ליל שבת).

יח פרדס רמונים ש"ג פ"א (עפ"י הזהר והתיקונים בכ"ד). יט כאשר סופרים את הופעות יציאת מצרים בתורה מוצאים יותר מחמשים, וכבר נשתברו על כך קולמוסים רבים (וראה בפרדס שם). לפי המבואר כאן, שחמשים הופעות אלו הן בגדר שערי הבינה עצמם, יש לומר שהצורך 'לפלפל' בענין מתאים למוחין דאמא המתגלים בתלמוד בבלי (ראה שערי אורה ד"ה "בכ"ה בכסלו" פ"ד ואילך, ובכ"מ), בו הכל בדרך של עיון בפלפול (בניגוד לתלמוד ירושלמי, שדרכו 'חלקה', בדרך מוחין דאבא). ועוד, לפי המבואר בפנים בהקבלת שלש בחינות שערי בינה לעולמות נשמות אלקות, ה'סיבוך' שייך דווקא לתחום הנשמות, וד"ל.

כ בהקדמה לפירוש ספר יצירה.

כא איוב לחילט.

כב בריבוי מקומות. ראה לדוגמה ע"ח ש"ג (א"א) פי"א.

כג פרדס רמונים ש"ב, פ"ב; תניא, שער היחוד והאמונה רפ"ו.

כד שמות ג, יב.

יג על רמזי מספר זה ראה באריכות סוד הוי' ליראיו שכ"ג. יד ורמז: כתר בינה מלכות עולה 1183, ז"פ 13 ברבוע (כאשר 13 פעמים 7 ברבוע – יראת הוי', תורה הוי' – משלים את 1183 ל'1820, ודוק).

טו ויקרא כג, טז.

טז ראה שפע טל ש"ח פ"א (וברבוי מקומות). כתוב שאם היינו יורדים עד שער ה' של הטומאה ר"ל לא היה אפשר לצאת ממצרים ולכן ה' הדרדז להוציאנו משער ה' מט של הטומאה. במקומות אחרים (אוה"ח הקדוש שמות ג, ח) מוסבר שכך היה רק לפני מתן תורה, אבל בגאולה האחרונה – אחרי מתן תורה – גם מי שירד לשער הנון יכול לצאת משם (ועל כך נאמר "ובאו האבדים בארץ אשור והנדחים בארץ מצרים"). זהו גופא שייך להבדל בין הגאולות – בגאולה הראשונה שער הנון של הקדושה נותר מקיף ובגאולה האחרונה הגילוי שלו יהיה בהתיישבות

הנשמות ממצרי הטבע, לידת עם ישראל, והן שייכות לבינה (שרש הנשמות^ל). חמשים תופעות ההאנשה היינו גילוי ישיר של האלקות, והן שייכות לכתו, גילוי אלקות שמעל המציאות.

"השיבנו האר פניך ונושעה"

בהמשך אומר הרבי ביחס לגילוי שערי בינה כמו שהם בכתו "ולא עוד אלא שבכתו גופא תהיה אז ההמשכה מבחינת עתיק, ובעתיק גופא מבחינת פנימיות עתיק... ובלשון הפרי עץ חיים, שכל ההמשכות עכשיו הם רק מבחינת חיצוניות עתיק ולעתידי לבוא תהיה המשכת וגילוי בחינת פנימיות עתיק" (והיינו הגילוי של "פנימיות אמא [שער הנון של הבינה-אמא] פנימיות עתיק" שלמעלה גם מ"פנימיות אבא פנימיות עתיק"^ל). הרבי מסביר ששרש הכל הוא הגילוי של "נגלה עליהם מלך מלכי המלכים הקב"ה בכבודו בעצמו"^ל ביציאת מצרים, אבל אז התלבש הגילוי

בבחינת המלכות (וגם נותר כמקיף, משום שלא היו לנו כלים להכילו), ולעתידי לבוא הוא יופיע ללא כל כיסוי (ויתקבל היטב בכלים שלנו, שנבנו במשך כל זמן הגלות, על ידי עבודתנו בקיום התורה והמצוות וגם על ידי יסורי הגלות ר"ל).

נאמר כאן רמז יפה: "פנימיות עתיק" בגימטריא 1176 – מספר חשוב מבחינת מתמטית, המשולש של מח (סכום כל המספרים מ-1 עד 48), העולה בדיוק הביטוי בו פותח הרמב"ם את ספרו, היד החזקה, "יסוד היסודות ועמוד החכמות". הרמב"ם פותח בפנימיות עתיק, וגם חותם את הספר בגילוי של פנימיות עתיק בימות המשיח – "כי מלאה הארץ דעה

במאמר – ה' מתגלה כ"אנכי הוי' אלהיך אשר הוצאתיך מארץ מצרים"^כ (וזהו מענה פנימי לשאלה הידועה מדוע לא נאמר שם 'אשר בראתי שמים וארץ'^כ).

אכן, את חמשים שערי בינה אפשר להקביל לתופעה נוספת: חמשים ביטויי 'האנשה' שיש בתורה ביחס לה', כאשר לשם הוי' כ'סומך' נוסף 'נסמך' – "עיני הוי"^כ, "יד הוי"^כ וכיו"ב^כ. בסוד "סומך הוי' לכל הנפלים"^ל, כאשר שם הוי' הוא ה'סומך' לכל התופעות האנושיות-הנפולות (ובעיקר להאנשה הפסולה, עבודה זרה שהחלה

בדור אנוש^ל) – והכל הוא ביטוי ישיר לגילוי ה'. במושגים שדברנו בהם לאחרונה^ל, דווקא ההאנשה מגלה את הממד הפנימי באלקות, שרש נשמות ישראל, ממד ה"גברא" של השי"ת (המתדמה כאדם, לעומת ממד ה'חפצא', עליו נאמר "כי לא אדם הוא להנחם"^ל).

יש כאן שרש לשלישיה היסודית של הבעל שם טוב,

עולמות-נשמות-אלקות^ל: חמשים ההופעות של האלקות בתוך הטבע הן בסוד עולמות, כפשוט, והן שייכות למלכות (הנהגת העולמות). חמשים ההופעות של יציאת מצרים היינו יציאת

כה שם כ, ב.

כו כוזרי מאמר ראשון אות כה ועוד רבים.

כז דברים יא, יב ובכ"מ.

כח שמות ט, ג ובכ"מ.

כט נתבאר באריכות בשנים תשמ"ג-תשמ"ד בסדרת השיעורים The 50 Gates of Understanding (הזמינה במכון גל עיני).

ל תהלים קמה, יד. סמיכת ה' לנופלים היינו סוד היא שנוספה ל'נפל' ועושה ממנו 'נפלא', 'אראנו נפלאות' המדובר כאן.

לא וראה רמב"ם ריש הלכות עבודה זרה.

לב שיעור אור ל'כ' תשרי (נדפס בגליון נח) השתא.

לג שמואלא טו, כט.

לד אגרת הבעש"ט לגיסור' גרשון מקיטוב, כש"ט (קה"ת) אות א (וראה את ההקבלה שבפנים באותיות לשון הקדש בממד המספר של האות נון).

לה ראה מאמרי אדה"א ויקרא ח"א עמ' שעג ואילך.

לו לקו"ת נצבים מט, ד (ע"פ פע"ח שער ק"ש פט"ו). ראה הגהת הרנ"ש לאוצרות חיים שער עתיק פ"ד.

לז נוסח הגדה של פסח ("מצה זו...").

את הוי' כמים לים מכסים"לח.

הכוונה לשני דברים שונים, אלא שאנחנו מבקשים ש"השיבנו" יתקיים על ידי "האר פניך ונושעה". ה' יכול להשיב אותנו על ידי הטלת פחד, ואז התשובה תהיה תשובה מיראה (בה זדונות נעשים כשגות^{מב}), אבל אנחנו מבקשים שה' ישיב אותנו על ידי שיאייר לנו את פניו – יגלה לנו את שֵׁע נהורין של אור הפנים^{מג}, "ונושעה" – ואז נזכה לתשובה מאהבה (בה זדונות נעשים כזכויות, וכדלקמן באריכות). הוא מסביר שהארת פני ה' היא גילוי "אחדות האמת" וה"בהירות" שלו – "אחד האמת" הוא כינוי לעצמות ה' (ביטוי שמובא בתניא בשם הרב המגיד^{מד}) וה"בהירות" היא אור אין סוף (ביטוי החביב במיוחד על תלמיד נוסף של המגיד, בעל הקדושת לוי^{מה}) – גילוי של "הקב"ה בכבודו [אור ה'^{מז}, הבהירות] ובעצמו [עצמות ה', אחד האמת]", גילוי פנימיות עתיק של הגאולה האמתית והשלמה.

ב. חאתכפיא לאתהפכא

אתכפיא ואתהפכא

החידוש העיקרי של המאמר הוא בחצי השני, שם מסביר הרבי שהמעבר מגאולת מצרים לגאולה העתידה חוזר בסדר העבודה של כל יום ויום, כאשר בתחלת העבודה, לפני התפלה, הנשמה איננה מאירה באדם, ונאמר עלינו^{מא} "חדלו לכם מן האדם אשר נשמה באפו כי במה נחשב הוא"^{מב} – הנשמה נמצאת באפו בלבד, איננה מתפשטת במוחו, בלבו ובשאר הגוף

מב יומא פו, ב.

מג שֵׁע נהורין היינו גילוי אור הפנים של פרצוף אריך, סוד תיקון "ואמת" (התיקון השביעי החביב בתיקוני הדיקנא דאריך אנפין), אך בתיקון זה הפנוי משערות יש גילוי של פרצוף עתיק יומין ועד לפנימיות עתיק, וד"ל.

מד תניא פל"ה בהגהה.

מה ראה שיעור י"ב חשון תשע"ו.

מו ככפסוק "והארץ האירה מכבודו" (יחזקאל מג, ב).

מז ברכות יד, א.

מח ישעיה ב, כב.

המספר הזה הוא גם הערך של הביטוי שחותם את הפרק שאנחנו מסיימים לומר ביום ההולדת, פרק פ: "השיבנו האר פניך ונושעה"^{לט}. הביאו לי אתמול את הספר דברת שלמה, של המגיד מלוצק, תלמיד מובהק של הרב המגיד ממעזריטש נ"ע. מבין כל התלמידים המובהקים, דווקא עליו הטיל המגיד לכתוב את דברי תורתו – לא על רמ"מ מויטבסק, לא על אדמו"ר הזקן ולא על רבי נחום מטשרנוביל, או מישהו משאר התלמידים – ועל הכתיבה שלו מבוסס הספר מגיד דבריו ליעקב^{מז}. חוץ מזה, יש לו את הספר שלו, שגם מלא באזכורים של דברי המגיד כ"שמעתי ממורי"

(כמו הספר תולדות יעקב יוסף, שם "שמעתי ממורי" היינו הבעל שם טוב). יש לו פירוש מאד יפה על הביטוי הזה^{מא}. הוא מסביר שאין

המעבר מגאולת מצרים לגאולה העתידה חוזר בסדר העבודה של כל יום ויום

לח ישעיה יא, ט.

לט תהלים כ, הפסוק הוא "הוי' אלהים צבאות האר פניך ונושעה", שהוא שיא תהליך ההתפתחות בפרק – "אלהים השיבנו והאר פניך ונושעה" (פסוק ד), "אלהים צבאות השיבנו והאר פניך ונושעה" (פסוק ח), "הוי' אלהים צבאות השיבנו האר פניך ונושעה". רש"י מסביר שהפסוק הראשון מתייחס לגאולה מגלות בבל ומדי, שדי היה בה בגילוי הכח של שם "אלהים". הפסוק השני מתייחס לגאולה מגלות יון, בה נדרש גם שם "צבאות" (מה שבא לידי ביטוי במלחמת בני חשמונאי, מלחמת צבאות ה'). הפסוק השלישי מתייחס לגאולה האחרונה, שדורשת כח של "הוי' אלהים צבאות" (יש גם מלחמה, "צבאות", אבל העיקר הוא גילוי רוחני שלמעלה מהטבע של שם הוי' ב"ה ועד שסמוך לביאת המשיח מתגלה גם ענין השלום שבשם צבאות, העולה שלום מלחמה, והכל נעשה בדרכי שלום ודרכי נעם). הביטוי "הוי' אלהים צבאות" הוא נדיר – הוא חוזר ארבע פעמים בכל התנ"ך (אחת נוספת בפרק זה, "הוי' אלהים צבאות עד מתי עשנת בתפלת עמך", ועוד פעמיים בתהלים נט, ד ופד, ט) – והוא עולה תורה. הביטוי שבפנים הוא עצם הפניה אל "הוי' אלהים צבאות" (ודווקא כאן כתוב "האר", בליו החבור, מה שנותן את הגימטריא שבפנים, וגם מאפשר לפרש את הפירוש שיובא בפנים בסמוך).

מ כמבואר באריכות בהקדמתו לספר.

מא דברת שלמה פרשת בראשית.

ישראל נמצא במצב של בריחה. גם היום, כמה שמכים את האויב – אם לא פועלים לחיסול מוחלט שלו, כיבוש והתיישבות, בעצם נמצאים בבריחה, בורחים מהיעוד האמתי שלנו, ממה שבאמת צריכים לעשות! רק לעתיד לבוא, בגאולה האחרונה, תהיה אתהפכא גמורה, ואז לא נברח יותר – "במנוסה לא תלכוך"¹⁰.

שתי המעלות ביחד

מחד, ברור שבאתהפכא יש מעלה שבאיך ערוך לגבי אתכפאי – מעלה של הצדיק הגמור לגבי הבינוני, כמבואר באריכות בתניא¹¹. כל עוד לרע יש קיום יש חשש שהוא יתפרץ, ולכן גאולת מצרים, וכמותה כל הגאולות שבאו אחריה, היו גאולות שיש אחריהן גלות. רק אחרי שזוכים לאתהפכא גמורה, שמבטלת והופכת לגמרי את מציאות הרע, זוכים לגאולה אמיתית ושלמה – גאולה שאין אחריה גלות¹².

מאידך, ברור שעבודת האתכפאי היא יסוד הכל, החל מה"מודה אני" שאומר האדם כאשר הנשמה רק באפו והוא האדן שעליו עומדת כל עבודת היום¹³, ויש בו גם טעם מיוחד¹⁴ (וגם כח לכפות את דומה, קליפת היפך-החיים). דווקא בכל האריכות של "ימי צאתך מארץ מצרים", מציאת מצרים ועד לגאולה האחרונה, נדרשת עבודה של מסירות נפש, שיש בה את המעלה

נו ישעיה נב, יב.
נד פ"ו.

נח חז"ל אומרים (שמות רבה כג, יא) שעל כל הגאולות נאמרה "שירה חדשה", לשון נקבה, משום שהן כאשה שמתעברת ויולדת – יש אחריהן שוב גלות וגאולה וכו' – ורק על הגאולה האחרונה יאמר "שיר חדש", משום שהיא כזכר שאינו מתעבר ויולד. מעלת האשה שהיא מתעברת ויולדת, ולכן מאמר חז"ל זה מרמז גם לעילוי של הגליוות (והגאולות שבעקבותיהן) ופעולתן לברכה, אך בעולם הבא אין פריה ורביה (ברכות יז, א). וגם הגאולה תהיה סופית, כזו שאין אחריה גלות (ולכן יתלווה גם געגוע לעבודה שהיתה בזמן הגלות ובכל "ימי צאתך מארץ מצרים", כדלקמן בפנים).

נט ראה לוח "היום יום" י"א שבט, ובאריכות בקונטרס "ענינה של תורת החסידות".

ס ראה תניא פכ"ז על שני סוגי המטעמים לשכינה – עבודת הצדיקים המתוקה (אתהפכא) ועבודת הבינוני ה'פיקנטי' (אתכפאי).

(שהרי "ליבא פליג לכל שייפין"¹⁵). בשלב הזה האדם נמצא במוחין דקטנות, מלא גאווה (ולכן הוא נחשב כמו במה¹⁶) וכעס ("אפו")¹⁷, והעבודה שלו היא בדרך של אתכפאי בלבד. רק בהמשך, מתוך התבוננות, תפלה ושאר עבודת ה', הוא מגיע לכך שהנשמה מתפשטת בכל גופו¹⁸ וכל כוחותיו, גם השליליים, משתתפים בעבודת ה' ברצון – עבודה של אתהפכא.

הרבי מביא שביציאת מצרים נאמר "כי ברח העם"¹⁹, ומוסבר בספר התניא²⁰ כי מכיון שהרע לא התבטל לגמרי נדרשה בריחה מהרע, שמתבטאת בעבודה של אתכפאי. יש כאן גם לימוד אקטואלי חשוב – כל עוד לא מחסלים את האויב חיסול מלא (והופכים לקדושה את הגוים הטובים, כפי שהוסבר לאחרונה²¹), למרות כל המכות שנותנים לו, נמצאים עדיין בבריחה. המצרים ספגו עשר מכות במצרים, ואחר גם טבעו בים סוף, אבל כל עוד נשאר רוע – עם

מט ע"פ זהר ח"ג קסא, ב.

ג כדרשת חז"ל הנ"ל בהערה מז וכפי שמוסבר בד"ה "לכה דודי" תרפ"ט פ"ג.

נא גאווה וכעס באים שניהם מיסוד האש דקליפה (תניא פ"א), וכעס עולה י"פ גאווה – הוא ה'שלמות' של הגאווה, התפשטותה בכל כוחות הנפש, כאשר האדם עושה מעצמו ע"ד וכעס שדברים קורים שלא לפי רצונו (וראה תניא אגה"ק יא).

נב במצב זה, כאשר הנשמה מתפשטת בכלול ממש, האדם לא יכעס לעולם, על אף אחד ועל שום דבר (ורק כל עוד קיים רע בעולם מותר לקיים "רגזו ואל תחטאו", משא"כ לעתיד לבוא). זו השלמות של שלום הבית בין איש לאשה, כאשר מתקיים "משמח חתן עם הכלה", בהמשכת השמחה מהכלה לחתן, כפי שיהיה לעתיד לבוא (סידור עם דא"ח על הברכה). בעולם הזה, כאשר החתן נדרש לרדת אל הכלה, ירידה בדרך אתכפאי, הוא עלול לכעוס חלילה, אך כאשר בני הזוג "שוין בקומתו" ואף "אשת חיל עטרת בעלה" (משלי יב, ד), לא שייך כעס כלל (בשני הכיוונים).

נג שמות יד, ה. חשוב להדגיש כי זהו המצב של "העם", ככלל, אך כמוכן ביציאת מצרים והלאה ישנם יחידי סגולה – החל ממשנה רבינו, ושאר מנהיגי הדור שעמו – הצדיקים המועטים שה' שתל בכל דור (יומא לח, ב), שזוכים כבר למעלת אתהפכא עד תכליתה, ובעצם הם חיים כבר עכשיו בעתיד (וראה שכינה ביניהם הערה א עמ' י ובכ"מ).

נד תניא פל"א.

נה מפגש פעילי המהפכה הרביעית, כ"ו אדר תשפ"ד (נדפס בגיליון סוכות-שמח"ת בראשית השתא).

ועבודת אתכפיא – כשהנצחון במלחמה יהפוך למציאות נצחית של טוב – שהם "ימים אשר אין לי בהם חפץ"^{טו}. "חפץ" הוא "געשמאק", תענוג מיוחד שיש דווקא במלחמה עם הרע^{טז} – תענוג של חילים בלחימה, אפילו כשהם לא תמיד מנצחים, אבל הם יוצאים למלחמה עם מארש נצחון שמח^{טז} – והתענוג הזה כבר לא קיים כשזוכים לאתהפכא.

לכן, מסביר הרבי, רוצים את שתי המדרגות יחד^{טז} – "כימי צאתך מארץ מצרים", עם כל מעלות האתכפיא וה"רכוש גדול" של קיום התורה והמצוות בזמן הגלות, "אראנו נפלאות", עם כל הפלא של האתהפכא, כאשר כל גילוי האלקות הכי נעלים, ללא כל לבושים, נקלטים לגמדי בלבושים התחתונים. גם כשהאדם מגיע להיות "זקן בא בימים"^{טז}, כפי שאמור באברהם אבינו, הוא צריך לשמר את המרץ והתוקף של שנות הנעורים, לקחת "את שני נערו ואתו"^{טז}.

שלבנים במעבר מאתכפיא לאתהפכא

כשהרבי מדבר על המעבר מאתכפיא לאתהפכא בסדר העבודה של כל יום הוא כותב: תחלת העבודה היא בבחינת אתכפיא, שהוא מתגבר על חומריות הגוף ונה"ב ועל הלעו"י, ועד שפועל שגם הגוף ונה"ב יענו אמן בעל כרחן ויסייעו

הכי גדולה. מענין שכאשר הרבי מדבר על המסירות שנדרשת כדי לעמוד בנסיונות הגלות הוא מדגיש כשיא הקושי את "הנסיון דלא יתבייש מפני בני אדם המלעיגים עליו" (קיום ההלכה הראשונה בשו"ע^{טז}). לכאורה, אפשר לחשוב על נסיונות קשים הרבה יותר שצריך לעמוד בהם. אולי יש כאן קשר לנסיון מסוים שהיה צריך לעמוד בו באותה תקופה שהרבי אמר את המאמר. [גם ב"באתי לגני" הנסיון הזה מודגש – נראה שהרבי הריי"צ עבר לדבר על הנסיון הזה מאז המעבר לאמריקה, ממסירות הנפש בפועל ברוסיה לנסיונות של אמריקה. זה מתאים למה שהרבי הריי"צ הדגיש ש"אמריקה איז נישט אנדערש" – כנגד האוירה הרווחת אז שאמריקה שונה, שאפשר לפרוק עול, מתוך לעג לעולם הישן, הרבי הריי"צ אמר שאמריקה אינה שונה וצריך לעמוד בנסיון הלעג. כנראה שבנסיון של אדם פרטי יש נסיונות קשים יותר מלעג, אבל כאן מדובר בנסיון כללי – באוירה שצריך להתגבר עליה ולשנות אותה. היום הכל יותר קל, גם האוירה של הלעג התמתנה. אמנם לועגים לחרדים על כך שאינם מתגייסים... אבל בכללות הנסיון של האוירה הציבורית הוא קל הרבה יותר.

בכל אופן, כמו שמוסבר במאמר "באתי לגני"^{טז}, והרבי מביא כאן במאמר, דווקא בשביל הנצחון במלחמה כנגד הרע המלך מבזבז את כל האוצרות ודווקא מכח האתכפיא זוכים ל"אסתלק יקרא דקוב"ה בכולהו עלמין"^{טז}, גילוי בדרך הסתלקות-רוממות^{טז}, היינו גילוי רוממות ה' הפועל את פסגת העבודה – יראת הרוממות. לכן כתוב^{טז} על ימי הגאולה האחרונה, כשכבר לא תהיה מלחמה עם הרע

טא הגהת הרמ"א בשו"ע או"ח א, א.

טב המשך המאמרים "באתי לגני" תשי"א פו"א (וביאוריו).

טג ע"פ זהר ח"ב קכח, ב.

טד תו"א ויקהל פט, ג.

טה ראה שבת קנא, ב.

טו קהלת יב, א.

טז ראה לקו"ת שה"ש כח, ד ש"חפץ" היינו רצון שיש בתוכו תענוג – דווקא המלחמה מגלה את תוקף הרצון עם התענוג המלוכב בו, ודוק.

טז אג"ק ח"ג אגרת ה'רסב (ועוד) בשם אדמו"ר הריי"צ. סט ורמז לשידוך של שתי המדרגות יחד: האותיות המשותפות לאתכפיא ואתהפכא עולות 502, "שכינה ביניהם", כאשר באתכפיא נוספת י ובאתהפכא נוספת ה, שני המרכיבים של שם יי, השכינה ביניהם של איש ואשה (סוטה יז, א וברש"י שם). רמז לכך שאתכפיא היא פעולה זכרית (ששרשה ב"י של האיש, חכמה) ואתהפכא היא פעולה נקבית (ששרשה ב"ה של אשה, בינה). איש ואשה הם גם בסוד חפצא וגברא – יש לכפות את החפצא (החיצוני יחסית) ולהפוך את הגברא (התחושה-חיה הפנימית, כהפיכת אהבה גשמית לאהבה רוחנית וכו'), ודוק.

ע בראשית כד, א.

עא בראשית כב, ג. וראה קול מבשר ח"א וירא אות כז; אמרי אמת וירא תרע"ב.

הרבי מדבר כאן
גם על 'המהפכה
החמישית'...
השינוי בבעלי
החיים - לא רק
שה' משבית את
החיה הרעה,
שלא תזיק, אלא
שהיא הופכת
לשמש את האדם
בקדושה ולהביא
תועלת

אמנם, הרבי אומר ששלב זה הוא כבר תחלת האתהפכא, מתאים לכך שבתניא^ט מדרגה זו כבר שייכת לצדיק, ולא לבינוני, אך באמת זהו "צדיק שאינו גמור", שלא זכה להפוך את הרע שבו לטוב, ולכן במובן העמוק אין כאן אתהפכא אמיתית, אלא רק מיצוי וגמר של שלב האתהפכא (שאצל הבינוני מתאפיין בכך שאינו מגיע לגמר, אין נצחון מוחלט, כנ"ל)^ט. בכל משך הגלות אחרי כל אתהפכא, גם כשנדמה שהרע נגמר, הוא שוב 'קם לתחיה' ונדרשת מכה נוספת – אך המגמה של כל העבודה היא להגיע לבטול מוחלט של הרע. גם ביחס לעולם כולו, יש מלחמה ארוכה עם הרע, של "כי ברח העם", עד שמגיעים לשלב של בטול מוחלט שלו, "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ"^ט.

רק אחרי שני השלבים האלה מתחילה אתהפכא של ממש, כשהרע הופך לטוב. בעבודת האדם זו ההגעה לעבודת "בכל לבבך"^ט בשני יצריך^ט, לתשובה בה "זדונות נעשות לו כזכויות". בעולם בכלל זהו המעבר לשלב בו הגוים לא רק חדלים מלהציק לישראל, אלא הם הופכים למסייעים לנו, כפי שכתוב על התקופה הראשונה של ימות המשיח^א – "ועמדו זרים ורעו צאנכם וגו'^ב. במושגים שלנו היום, זו תחלתה של 'המהפכה הרביעית'^ב, כאשר גוים רבים נמשכים

לעבוד את ה', אבל גם זה הוא רק בדרך אתהפכא. ועד שאח"כ הוא בא לבחינת אתהפכא, ובוזו גופא הוא בתחלה באופן דולבי חלל בקרבי, ואח"כ הוא מגיע לואהבת את ה' אלקיך בכל לבבך בשני יצריך, שגם היציה"ר גופא נהפך לטוב, בדוגמת תשובה שלימה (תשובה מאהבה) שזדונות נעשים כזכויות ועד שנעשים לזכויות ממש. ואחר כך הוא מדמה זאת לשלבים בגאולה:

דביצ"מ כתיב כי ברח העם, שהרע ה' בתקפו והוצרכו לברוח מהרע, בחינת אתהפכא. ולע"ל יהי' ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ (דוגמת ולבי חלל בקרבי), ויתירה מזו שם הרע גופא יהפך לטוב (בדוגמת בכל לבבך בשני יצריך), וכמ"ש אז אהפוך אל עמים שפה ברורה לקרוא כולם בשם ה' לעבדו שכם אחד, שגם העמים גופא יהפכו לעבדו ית', ועמדו זרים ורעו צאנכם. ועד"ז גם בבעלי חיים, והשבתי חי' רעה מן הארץ, משביתן שלא יזיקו, דהגם שגם אז תהי' המציאות דחיות רעות מ"מ לא יזיקו, ולא עוד אלא שיהיו מסייעים ומשמישים לעבודת ה', וכמ"ש וגר זאב עם כבש גו' וארי' כבקר גו', שיהי' תועלת מהזאב כמו מהכבש ומהארי' כמו מבקר, ועד שגם הנחש (פתן, צפעוני), יהי' שמש גדול, דלא רק שגם הנחש ישמש לעבודת ה', אלא יתירה מזו, שהשימוש שלו יהי' באופן דגדלות, שמש גדול.

בעצם, הרבי מדבר על שני שלבים בכפית הרע ובטולו – בתחלה אתהפכא ואז בטול מוחלט, "ולבי חלל בקרבי"^ב, ש"אין לו יצר הרע, שהרגו בתענית"^ג. לשם כך אדם צריך להקיא את החלב שינק מאמו^ט – "לבי חלל בקרבי" ו"ת חלב, כפי שכותב רבי נחמן מברסלב^ה.

עו ראה פכ"ח.

עד כלומר, האתהפכא של הבינוני היא בבחינת "עד ולא עד בכלל" והאתהפכא של הצדיק (שאינו גמור) היא בבחינת "עד ועד בכלל" (וראה מאמר השפלות והשמחה פל"ז ואילך במעלת "עד ועד בכלל" עד "עד ולא עד בכלל").

עח זכריה יג, ב.

עט דברים ו, ה.

פ ברכות פ"ט מ"ה.

פא ראה לקו"ש הכ"ד שיחה א לפרשת בחקתי.

פב ישעיה סא, ה.

פג נושא המדובר רבות החל מכ"ד טבת תשע"ה. ראה

עב תהלים קט, כב.

עג ראה ב"ב יז, א וברש"י שם.

עד ברכות סג, ב.

עה לקומ"ת א, ד.

"כזכויות" ב"כ הדמיון, אבל עדיין אינן זכויות ממש. יש אהבה "בכל לבבך", "בשני יצריך", אבל עדיין היצר הטוב אוהב את ה' יותר מאשר היצר הרע; הזדונות נעשו לזכויות ממש – אין הבדל בין הזדונות לזכויות (ובדיקו כמו הזכויות גם הזדונות שהתהפכו מוסיפים ב"רכוש גדול דתורה ומצות" ש"מוסיף בהזכות" וממילא "מוסיף זירוז גם באחישה, ובאופן דוארו עם ענני שמיא, שבקרוב ממש תהיה הגאולה האמיתית והשלמה"⁹⁷, כלשון הרבי במאמר ביחס לתורה ומצות של זמן האתכפאי), ושני היצרים "שוין בקומתן" באהבת ה' שלהם⁹⁸; הזדונות מוגדרים רק "כזכויות", ב"כ הדמיון, משום שבאמת הם עולים עליהם – "גדולה עברה לשמה"⁹⁹, ולא רק מ"מצוה שלא לשמה" אלא גם ממצוה לשמה, משום שבזכותם הגיע האדם לעבודת ה' "בחילא סגי"¹⁰⁰ ועלה למקום של בעלי תשובה שגם צדיקים גמורים לא יכולים לעמוד בו¹⁰¹, ואהבת ה' של היצר הרע, עם כל עצמת התהו שלו, גדולה הרבה יותר מאהבת היצר הטוב.

הרבי אומר שישוד האתהפכא הוא "ואהבת את הוי' אלהיך בכל לבבך", "בשני יצריך", ולפי זה יש לפרש ששלשת השלבים הם גופא כנגד האהבות "בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאדך": באהבת "בכל לבבך" ניכר שיש שני יצרים, כשהיצר הטוב עדיין 'מוביל' באהבת ה' את היצר הרע; באהבת "בכל נפשך", עד כדי מסירות נפש, אין הבחנה – שני היצרים שוים

⁹⁷ הזכויות מוסיפות ב"זכו אחישה" וב"זכו 'ארו עם ענני שמיא" (דניאל ז', ג), אך מבואר שיש מעלה מיוחדת גם ב"לא זכו 'בעתה" ו"לא זכו 'עני ורכב על חמור" (ראה לקו"ש ח"א עמ' 73:70 ורוחו של משיח מאמר "אשתו כגופו בדור הגאולה") והיינו מעלת הזדונות על הזכויות (כמבואר בפנים בסמוך), כאשר בגאולה האמתית והשלמה זוכים לשתי המעלות יחד, מעלת האתכפאי ומעלת האתהפכא, כמבואר בפנים.

⁹⁸ על ה"שוין בקומתן" בין היצרים ראה גם שיעור 'תיקון העבירות - פנימיות וחיצוניות' - ש"פ נח (נדפס בגליון לך) השתא.

⁹⁹ פט נזיר כג, ב.

¹⁰⁰ צ זח"א קכט, ב.

¹⁰¹ צא ברכות לד, ב.

לקבל תורה מעם ישראל, להשתתף בעבודת ה' ולסייע לנו ככל יכולתם. הרבי מדבר כאן גם על 'המהפכה החמישית'... השינוי בבעלי החיים – לא רק שה' משבית את החיה הרעה, שלא תזיק (ואז צריך להבין במה היא עדיין רעה, כדלקמן), אלא שהיא הופכת לשמש את האדם בקדושה ולהביא תועלת.

שלשה שלבים של אתהפכא

כאשר הרבי מדבר על האתהפכא הוא אומר "שזדונות נעשים כזכויות ועד שנעשים לזכויות ממש". בפשטות, מפורשים כאן שני שלבים – "כזכויות" ו"לזכויות ממש" – אבל בעצם יש כאן רמז לשלשה שלבים ב"זדונות נעשות לו זכויות":

על "כולא קמיא כלא חשיב"⁹⁷, ב"כ הדמיון, מובא⁹⁸ שיש שלשה פירושים שונים: או ש"כ הדמיון אומרת שהדבר קרוב, "כלא חשיב" היינו 'כמעט כמו לא', אך עדיין אינו ממש 'לא' ("כלא ולא 'לא'); או שיש כאן השוואה גמורה, "כלא ממש חשיב"⁹⁹; או ש"כ הדמיון היא משום שאין מלה מספיק טובה כדי לתאר את אפסותם של הנבראים, באמת "לא" היא 'לא מלה' ביחס לבטול הנבראים לה', אבל היא הדבר הכי קרוב לכך שאנו מכירים (כלומר, יש כאן דמיון בלבד אבל 'מהצד השני', לא 'כמעט כמו לא' אלא 'הרבה יותר מלא').

באותו אופן יש לפרש את "כזכויות" בשלשת האופנים: הזדונות נעשו כמעט כמו זכויות,

בספר המהפכה הרביעית.

⁹⁷ פד ע"פ זהר ח"א יא, ב.

⁹⁸ פה ראה חתן עם הכלה הערה מז (ע"פ מאמר ד"ה "לך אדני הצדקה" הנדפס בסליחות).

⁹⁹ בכ"מ בדא"ח. ראה לדוגמה לקו"ת דברים א, א.

יש אהבה "בכל לבבך", "בשני יצריך", אבל עדיין היצר הטוב אוהב את ה' יותר מאשר היצר הרע

בעיסוק בתורה יש 'חברותא' שוויונית בין שתי הנפשות

התורה אדם כי ימות באהל^ק,
"אין דברי תורה מתקיימים אלא
במי שממית עצמו עליה"^{קא},
כאשר יש 'חברותא' שוויונית בין

שתי הנפשות (ובלי היצר הרע אין "חדוותא
דשמעתא"^{קב}). אהבת "בכל מאדך", "בכל
ממונך", מתבטאת בעמוד גמילות החסדים
– בנתינת צדקה ללא הגבלות^{קג}. אכן, ליראת
הרוממות – תוצאת האתכפיא, כנ"ל – יש
מעלה גם ביחס לשלש האהבות^{קד}, ולכן נדרשות
בגאולה העתידה שתי המעלות ביחד.

ביחס למציאות בגאולה העתידה, אפשר
לראות את שלשת השלבים בשתי הדוגמאות
שמביא הרבי, הגוים ובעלי החיים: בתחלה
הגוים עומדים כמסייעים הטפלים לישראל,
"ועמדו זרים ורעו צאנכם"; בהמשך הראויים
לכך מתגיירים ועובדים את ה' בשויון עם ישראל,
"שכם אחד", "ככם כגר"^{קה}; ובסוף מתגלה שיש
מעלה מיוחדת לגרים, כמעלת בעלי תשובה על
צדיקים, וכפי שמצינו שדווקא גרים ובני גרים
– דוגמת שמעיה ואבטליון, רבי עקיבא, רבי
מאיר, אונקלוס הגר ועוד ועוד – הגיעו למעלה
הגבוהה ביותר בתורה (שעל כן אהב יצחק את

בקומתו, ויש כאן כליון־הנפש של
נפש אחת באהבת ה'; באהבת
"בכל מאדך", עם כל עצמת
התהו שבה^{קכ}, ניכרת מעלת הנפש

הבהמית והיצר הרע, כדרשת חז"ל^{קכא} על "טוב
מאד"^{קכב} ש"טוב" הוא יצר הטוב ו"מאד" הוא
יצר הרע.

שלש האהבות מבטאות את האתהפכא
בשלשת עמודי העולם^{קכב}: אהבת "בכל לבבך"
מתבטאת בעיקר בתפלה, "עבודה שבלב"^{קכג} (כפי
שדרשו חז"ל על "ולעבדו בכל לבבכם"^{קכד}, ביטוי
מקביל ל"בכל לבבך"). בתפלה הנפש האלקית
היא הפועלת, המתבוננת באופן ש'מסביר'
לנפש הבהמית את השגת האלקות שלה, והנפש
הבהמית היא הנפעלת, מפנימה את ההתבוננות
ומתעוררת בהתלהבות – הנפש האלקית היא
ככהן המקריב את הבהמה, הנפש הבהמית,
על גבי המזבח^{קכה}, כאשר יש אתהפכא בבהמה,
אבל היא עדיין פחות במעלתה מהכהן המקריב.
אהבת "בכל נפשך", "אפילו נוטל את נפשך",
מתבטאת בעיסוק בתורה^{קכז}, לימוד התורה
והפצת התורה במסירות נפש (באופן של "זאת

צב ראה תניא קונטרס־אחרון פ"ד. אמנם, בעומק בכל
המדרגות של הפיכת היצר יש ממד של תהו (שהרי שרשו
בתהו). ויש לומר שהן בסוד שלש המדרגות בצלם דתהו
– אהבת "בכל לבבך" היצ (בעבודת ההתבוננות הפנימית
שמעוררת את הנה"ב), אהבת "בכל נפשך" היל דתהו
(שהתבטא בתשוקה לקיים "בכל נפשך" בפועל של רבי
עקיבא – שהוא בן גרים, מיוחס לעשו איש התהו, אך הוא
עמוד התושב^ע, כדלקמן בפנים שמדרגה זו היא בתורה,
בחינת החיה־החכמה, סוד "ימותו ולא בחכמה", ומכחה
מתעצמים עם התורה – והיינו כח מסירות הנפש שבנה"ב
דישראל, "כי עליך הורגנו כל היום נחשבנו כצאן טבחה")
ואהבת "בכל מאדך" הים דתהו ("וגבה מאד" האמור
במשיח – וד"ל).

צג בראשית רבה ט, ז.

צד בראשית א, לא.

צה אבות פ"א מ"ב (ראה מגלה עמוקות פרשת ויצא ד"ה
"ויצא צירופי אותיות", ובכ"מ).

צו תענית ב, א.

צז דברים יא, יג.

צח תו"א נה, ד. ובכ"מ.

צט וראה לקו"ת ויקרא "ביאור ע"פ לא תשבית" פ"ב ואילך
(ובכ"ד) שהאהבה והמס' של "בכל נפשך" היא על פי שכל.

ק במדבר יט, יד.

קא ברכות סג, ב.

קב זהר ח"א קלח, א.

קג על אף תקנת אושא ש"המבזבז אל יבזבז יותר
מחומש" (כתובות נ, א) כבר לימד מורנו הבעל שם טוב
(הוספות לכש"ט אות קד) שלצדיק כזה שהתענוג שלו הוא
נתינת צדקה (והוא לא מרגיש 'מבזבז', הבוזז באתכפיא
את נפשו) מותר לתת כאות נפשו, כפי שהתורה לא
מגבילה את השקעת כספו בכל תענוג שיבחר בו. אדמו"ר
הזקן (תניא אגה"ק) נתן 'תירוץ' נוסף לבזבז יותר מחומש –
תירוץ הנוגע דווקא לבעלי תשובה ההופכים זדונות לזכויות
(הופכים את היצר הרע לתירוץ למתן צדקה יותר מאשר
אפשרי מצד היצר הטוב) – כאשר האדם נותן צדקה בריבוי
עצום לכפרת נפשו, שלא גרעא מרפואת הגוף ו"עור בעד
עור וכל אשר לאיש יתן בעד נפשו" (איוב ב, ד; יש כאן רמז
שכדאי לזכור לעריכת פדיון־נפש מיוחד על ידי נתינת עור
מטבעות – של עשרה שקלים... – וד"ל).

קד מתאים לרמז הידוע שגבורה (יראה) עולה ג"פ חסד
(אהבה) – יראה אחת על גבי שלש אהבות, ודוק.

קה במדבר טו, טו.

האדם זוכה מכח עבודתו המסורה^ק. וביתר פירוט: למדרגת הנפש, שכנגד המלכות, שייכת האתכפאי כפשוטה, בקבלת עול מלכות שמים. ברוח, שכנגד מדות הלב, יש כבר תיקון פנימי של ביעור הרע מן הלב, "ולבי חלל בקרבי". הנשמה, שכנגד הבינה, מתבטאת בעבודת ההתבוננות בתפלה המביאה לאהבת ה' "בכל לבבך". החיה, שכנגד החכמה, היא מדרגת העיסוק ב"אורייתא מחכמה נפקת"^{קיא} (ובתניא^{קיב} החכמה היא מקור כח המסירות-נפש, "בכל נפשך", אפילו נוטל את נפשך). היחידה, שכנגד הכתה, מתבטאת בעבודת "בכל מאדך" בעשיית צדקה וחסד בלי גבול (ועד ליחידה של מלך המשיח – שהוא עצמו היחידה הכללית של עם ישראל^{קיג}, היינו היחידה שביחידה סוד "פנימיות עתיק" הנ"ל – בו נאמר "הנה ישכיל עבדי ירום ונשא וגבה מאד"^{קיד}, "אתה הפכא" גם ביחס ל-אדם הראשון כפי שהוא לפני החטא, כפי שמזכיר הרבי במאמר).

ורמז יפה למבנה הזה בפסוק: הזכרנו שהאות א חוזרת בפסוק חמש פעמים, וגם ספרנו את המיקומים שלה בפסוק. אבל באופן רחב יותר, האות א חוזרת פעמיים (בלבד) בתחלת הפסוק, בארבע המלים המתייחסות לגאולה הראשונה, "כימי צאתך מארץ מצרים", ושלוש פעמים בסוף הפסוק, בשתי המלים (בלבד) המתייחסות לגאולה האחרונה, "אראנו נפלאות" – חלוקה מובהקת של שרש (נפש-רוח) ותוספת (נשמה-חיה-יחידה) בגאולה הראשונה ובגאולה האחרונה.

קי קונטרס חסדי דוד סימן עו ונתבאר בארוכה בחסדי דוד הנאמנים (וש"נ מקורותיו באריז"ל). קיא זהר ח"ב קכא, א. וראה שם פה, א. קיב פי"ח.

קיג ע"ח ש"ג (סדר אצילות) פ"ב. ראה ספר הליקוטים משפטים פכ"א; סוד ה' ליראיו, תפלה קודם הלמוד פ"ו הערה ל.

קיד ישעיה נב, יג. על הקבלת חמש המדרגות בפסוק לנרנח" של המשיח עצמו ראה ע"ח ש"ג (סדר אצילות) פ"ב; חסדי דוד הנאמנים ח"ד עמ' 110. ובכ"מ.

עשו, "כי ציד בפיו"^{קי}, משום שהוא 'צד' מתוך פיו את הנשמות הגבוהות הללו של הגרים, כפי שמסביר האריז"ל^{קיז}. ובדומה לכך, בתחלה החיה הרעה – אחרי שהיא מושבתת מלהזיק – הופכת לשמש הטפל עדיין לחיות הטהורות (ולכן היא עדיין חיה רעה, חיה טמאה האסורה באכילה), "וגר זאב עם כבש" (כ'גר' הנספח ל'אזרח'); בהמשך היא מביאה תועלת זהה, "ואריה כבקר" ממש; ובסוף מתגלה שדווקא הנחש והפתן הם "שמש גדול"^{קיח}, מקור שעשוע מיוחד שלמעלה מהחיות הטהורות (ואזי מפרשת שיש כאן חיות רעות למעליותא, רע במובן של רעות ורעננות וכו', ככל טוב המובנים של שער רע עליהם למדנו בעבר^{קיט}).

שרש ותוספת

עלה, אם כן, שיש כאן חמש מדרגות – שתי מדרגות בבטול הרע, אתכפאי כפשוטה ועד ל"לבי חלל בקרבי", ושלוש מדרגות של אתהפכא, "בכל לבבך, ובכל נפשך, ובכל מאדך". את חמש המדרגות יש להקביל לחמשת השמות של הנשמה, נפש-רוח-נשמה-חיה-יחידה, המתחלקות גם הן לשתי מדרגות שבסוד "שרש", נפש-רוח להן זוכה האדם מיסודו (כאשר החידוש הוא שעבודת האתכפאי השרשית כוללת גם את הגמור העתידי שלה, מגמת כל העבודה), ושלוש מדרגות שבסוד "תוספת", נשמה-חיה-יחידה להן

קו בראשית כה, כח.

קיז לקו"ת (האריז"ל) פרשת תולדות עה"פ "ויאהב יצחק את עשו כי ציד בפיו" (ולקו"ת עובדיה). וראה גם בספר הליקוטים ע"פ זה; תו"א כ, ג.

קיח ראה סנהדרין נט, ב.

קיט שעשועים יום יום פקודי יום ו הערה לו.

החידוש הוא
שעבודת
האתכפאי
השרשית כוללת
גם את הגמור
העתידי שלה,
מגמת כל
העבודה

הלומד על חֵנֶת לַעֲשׂוֹת | צידה לדרך

- ◆ גיל 80 הוא הזמן למעבר מאתכפיא לאתהפכא.
- ◆ בגאולה האחרונה, **ביאת המשיח**, יש **דמיון** לגאולת מצרים – שרש כל הגאולות – וגם **יתרון** ביחס אליה.
- ◆ 50 שערי בינה שמתגלים במלכות רמוזים ב־50 שאלות ה' לאיוב – גילוי האלקות בטבע (עולמות).
- ◆ 50 שערי בינה בבינה רמוזים ב־50 הופעות יציאת מצרים בתורה – גילוי אלקות ישיר לנשמות (נשמות).
- ◆ 50 שערי בינה בכתר רמוזים ב־50 ביטויי האנשה של שם הוי' בתורה (אלקות).
- ◆ בביטוי־ההאנשה, בהם שם ה' סומך לנסמך אנושי, ה' סומך את נפילת דור אנוש לעבודה זרה.
- ◆ אנחנו מבקשים מה' "השיבנו האר פניך ונושעה" – גלה לנו את פניך־פנימיותך (פנימיות עתיק) ואז נעשה תשובה מאהבה.
- ◆ בכל יום מתחילים את העבודה באתכפיא ומתקדמים לאתהפכא בהמשך עבודת היום.
- ◆ מי ש"נשמה באפו" בלבד עלול לכעס וגאווה, אך מי שהנשמה מתפשטת בכל גופו אינו כועס לעולם!
- ◆ כל עוד יש לרע קיום, גם עם עוסקים באתכפיא, נמצאים עדיין בבריחה מהרע.
- ◆ אם אנו מכים את האויב, אך לא מחסלים אותו, אנחנו בבריחה מתפקידנו האמתי.
- ◆ עבודת האתכפיא היא בסיס כל העבודה ויש בה כח וטעם מיוחדים שאין גם באתהפכא.
- ◆ לאדם הפרטי יש נסיונות קשים יותר מנסיון הלעג, אך ביחס לכלל זהו נסיון שדורש התמודדות ושינוי.
- ◆ דווקא במלחמה עם הרע יש תענוג מיוחד וכשהיא מפסיקה מגיעים ל"ימים אשר אין לי בהם חפץ".
- ◆ בגאולה האחרונה נדרש היחוד של מעלות האתכפיא והאתהפכא.
- ◆ אתכפיא היא פעולה זכרית (ביחס לחפצא) ואתהפכא היא פעולה נקבית (ביחס לגברא) ובחיבור שתי המדרגות מתגלה "שכינה ביניהם".
- ◆ גמר ותכלית האתכפיא הם ההגעה ל"ולבי חלל בקרבי" – "ואת רוח הטמאה אעביר מן הארץ".
- ◆ רק אחרי שני שלבי האתכפיא – "עד ולא עד בכלל" ו"עד ועד בכלל" – מגיעים לאתהפכא.
- ◆ באתהפכא שלשה שלבים: הרע שהתהפך טפל לטוב, הרע שהתהפך שוה לטוב, הרע שהתהפך עולה על הטוב.
- ◆ שלשת שלבי האתהפכא – "בכל לבבך [תפלה] ובכל נפשך [תורה] ובכל מאדך [צדקה]".
- ◆ השרש (נפש־רוח) הוא שני שלבי האתכפיא והתוספת (נשמה־חיה־יחידה) הוא שלשת שלבי האתהפכא.

שיעור

פתיחה לספר נזיקין

השראת הנפש במחון האדם

קיצור מהלך השיעור

בשיעור הרמב"ם היומי החלו בשבת שעברה את לימוד **ספר נזיקין**, שבעצם פותח 'יחידה' של ד הספרים האחרונים ב"יד החזקה, העוסקים בדיני **ממונות** לגווניהם (נושאי חשן-משפט בטור ובשו"ע), נושאי **בין אדם לחברו** הנוהגים בזמן הזה וצריכים להיות גם "**לאור עמים**", כחלק מהמהפכה הרביעית.

העיון בהלכה הראשונה, פתיחת "הלכות נזקי ממון", הוא בעצם מבוא לכל הבנת **הזיקה של האדם לרכושו** – הקדמה עיקרית לנושאי כל ארבעת הספרים (ובהשגחה פרטית, זהו גם סיוע למסכת בבא קמא, שאת לימודה סיימו בסדר לימוד המשניות שהציע הרב לתלמידיו, כאשר ההלכה בו עוסקים מקבילה למשנה הראשונה של המסכת, הפתיחה לכל סדר נזיקין בש"ס). שיעור זה הוא דוגמה יפהפיה נוספת לעיון בנגלה שבתורה מתוך מבט פנימי, החושף את **הנשמה של ההגדרות הלמדניות ומכוון לעיון של גנם וגם**' (ולא של 'או-או').

ואחד שאר בהמה היה ועוף לא דיבר הכתוב בשור
אלא בהווה.

יש חקירה ידועה של האחרונים³ מדוע האדם מתחייב כאשר שורו הזיק (וכמותו "כל נפש חיה שהיא ברשותו"): אפשרות אחת היא שהתורה

ב ראה הנסמן בקובץ יסודות וחקירות ערך נזיקין בטעם חייב נזקי ממונו (ובמוזכר בהערה עמ' תלב). ובצפנת פענח (סנהדרין טו, ב) לשון החקירה: "צריך עיון האם החיוב הוא על האדם מה שלא שמר שורו והמית, או החיוב הוא עליו בשביל השור" וראה עוד לקמן דיוק מיוחד בלשונו (ובהערה יב את דעתו בהבנת הסוגיא).

מקור החיוב בנזקי ממון – שמירה או בעלות?

הרמב"ם פותח את ספר נזיקין⁴:
כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם שהזיקה
הבעלים חייבין לשלם שהרי ממונם הזיק שנאמר
כי יגוף שור איש את שור רעהו וכו' אחד השור

נערך ע"י איתאל גלעדי. מוצש"ק ח"י שרה תשפ"ה – כפ"ח (טלפוניות).

א הלכות נזקי ממון פ"א ה"א. משיעור הרמב"ם היומי ג"פ לשבת כ"ב חשון תשפ"ה (בהבא לקמן ראה גם מדור 'הלכה יומית ברמב"ם בעיון' בחוברת דבר מלכות).

הרבי מליובאוויטש מביא את החקירה הזו בתוך מכתב למדני מראשית שנות הנשיאות, בהן גם אגרות הקדש מבליטות את חריפותו הלמדנית (בעוד שבשנים הבאות אגרות הקדש עוסקות יותר במענה לשאלות הפרט והכלל, והלמדנות בולטות יותר בשיחות)

בהן גם אגרות הקדש מבליטות את חריפותו הלמדנית (בעוד שבשנים הבאות אגרות הקדש עוסקות יותר במענה לשאלות הפרט והכלל, והלמדנות בולטות יותר בשיחות) – במענה לשאלה על לימוד המשנה "שור הנסקל בעשרים ושלושה שנאמר 'שור יסקל וגם בעליו יומת', כמיתת בעלים כך מיתת השור":¹

בשור מועד שהמית נאמר "השור יסקל וגם בעליו יומת"² (בניגוד לשור תם שהמית, בו נאמר "סקול יסקל השור... ובעל השור נקי"³). לכאורה, התוספת "וגם בעליו יומת" היא מיותרת, שהרי בפועל לעולם אין ממיתים את הבעלים בבית דין, ובמקום זאת עליו לשלם כופר, כמפורש

בפסוק הבא – "אם כפר יושת עליו ונתן פדיו נפשו ככל אשר יושת עליו". גם אם הבעלים לא ישלם את הכופר אין בית דין ממיתים אותו, כפי שנלמד מהפסוק "מות יומת המכה רוצח הוא"⁴ – "על רציחתו אתה הורגו ואי אתה הורגו על רציחת שורו"⁵ (אלא מיתתו בידי שמים, כדלקמן). לכן, לומדים כאן היקש בין מיתת הבעלים במקומות אחרים, שהיא רק בסנהדרין, למיתת השור, שגם הוא נסקל רק בסנהדרין.

על הלימוד הזה שאל השואל⁶ – איך אפשר

הטילה עליו לשמור שרכושו לא יזיק, ומכיון שהוא התרשל ופשע בשמירה עליו לשלם את הנזק. אפשרות שניה היא שהאדם מתחייב בפעולות של ממונו מצד עצמו, גם בלי כל התרשלות מצדו (אלא שבמקרה בו הוא שמר כראוי התורה פוטרת אותו מהתשלום שהוא חייב בו).

הרב זיון מביא חקירה זו⁷ ומצדד שיש כאן מחלוקת בין הרמב"ם והטור: בלשון הרמב"ם כאן הוא מדייק שחייב לשלם הוא "שהרי ממונם הזיק" – חיוב מצד הבעלות. בלשון הטור, "כשם שאסור לאדם שזיק את חברו ואם הזיק חייב לשלם כך צריך לשמור ממונו שלא יזיק ואם הזיק חייב לשלם"⁸, הוא

מדייק ש"ואם הזיק חייב לשלם" נובע מחיוב השמירה ("צריך לשמור ממונו שלא יזיק"). אמנם, בפשטות יסוד דברי הרמב"ם בפתחה זו הוא בפתחת סדר נזיקין, במשנה המונה "ארבעה אבות נזיקין", ובלשון המשנה מפורש "הצד השהו שבהן שדרכן להזיק ושמירתן עליך וכשהזיק חב המזיק..." (בעוד שהמשנה לא מזכירה כאן כלל את מושג הבעלות וכיו"ב⁹). לכן ראוי יותר להעמיק בדברי הרמב"ם כאן.

"השור יסקל וגם בעליו יומת"

הרבי מליובאוויטש מביא את החקירה הזו בתוך מכתב למדני¹⁰ – מראשית שנות הנשיאות,

ז סנהדרין פ"א מ"ד (ובגמרא ב, ב).

ח שמות כא, כט.

ט שם פסוק כח.

י שם פסוק ל (ואילך).

יא במדבר לה, כא.

יב סנהדרין טו, ב (וראה בצפנת פענח הנ"ל הערה ב שמכאן "משמע שהחייב הוא על מעשה שורו", ולא על התרשלותו שלו).

יג מענין לציין שהשואל הוא הרב נחום זיון, אחיינו של הרב ש"י זיון שדבריו הובאו לעיל.

ג לאור ההלכה עמ' תלד (מהדורת תשס"ד).

ד טור ח"מ ריש סימן שפט.

ה אמנם, הגדרת הבעלים (או מי שהיה מופקד על השמירה) כ"מזיק" מחזקת גם את הצד השני, שאין כאן אחריות בלבד אלא שהרכוש המזיק הוא המשכו-פעולתו של הבעלים, וכדלקמן באריכות.

ו נדפס בלקו"ש ח"ו עמ' 329 ושוב (בהשלמה) באג"ק חכ"ד אגרת ט"פג.

אמנם בית הדין לעולם לא יהרגו את הבעלים, אך מן השמים יש עליו עונש מיתה ועליו לחוש שמצד האמת ראוי היה להמיתו, יחד עם המתת שורו

ללמוד מיתת הבעלים ממיתת השור? הרי השור הוא דיני ממונות והבעלים הוא דיני נפשות (ואין לומדים דיני ממונות מדיני נפשות¹¹), ולא הוזכר כאן בגמרא¹², ברש"י או בתוספות שיש כאן גזרת הכתוב מיוחדת.

הרבי השיב לו שאכן העובדה שרש"י ותוספות לא כותבים שזו גזרת הכתוב מוכיחה שאין זו גזרת הכתוב, וגם שהטעם לאפשרות הלימוד כאן מדיני ממונות לדיני נפשות היא כה פשוטה עד שאין צורך לבארו (כדרכו של הרבי בריבוי מקומות בביאור דברי רש"י כאשר הוא לא מפרש מה שהוקשה למפרשים אחרים), משום שהוא עולה בפשטות מכך שהפסוק כולל יחד את דין השור ודין האדם ("השור יסקל וגם בעליו יומת") – "היינו כשדנים על השור אין זה רק דיני ממונות כבכל התורה, כי אם גם בעליו יומת (בידי שמים¹³)". כלומר, בדיני הממונות של השור יש גם צד של דיני נפשות – אמנם בית הדין לעולם לא יהרגו את הבעלים, אך מן השמים יש עליו עונש מיתה ועליו לשלם כופר (וממילא עליו לחוש שמצד האמת ראוי היה להמיתו, יחד עם המתת שורו¹⁴), אלא שהקל עליו הכתוב שאין ממיתים אותו "על רציחת שורו" ודי לו בתשלום פדיון נפשו).

בהמשך לכך מביא הרבי את החקירה במקור

החיוב בנוזיקין, תוך שהוא מוסיף דיוק חשוב (ומציע לפיו נפק"מ מפולפלת בין האופנים): באופן הראשון, לפיו הבעלים מתחייב כתוצאה מחיוב השמירה שלו, יש כאן תהליך של סבה ומסובב – הבעלים חטא כאשר פשע בשמירה, ובהמשך לכך הזיק השור (והבעלים התחייבו בכך שסיבבו את הנזק). לעומת זאת, באופן השני, חטא הבעלים (וחיובו) הוא בעת שהשור ממית, משום שכעת הזיק ממונו שלו (שהוא כידו או כחצרו). הרבי מצדד שם באופן השני, משני טעמים¹⁵, ואומר שדווקא לפי האופן השני "מובן יותר שאין להפריד בין דיון על דבר השור והדיון דבעליו – כיון שחטא שניהם הוא בפעולה אחת".

גם שמירה וגם בעלות

הרבי לא מזכיר את לשון הרמב"ם "שהרי ממונם הזיק", ממנה רצו ללמוד שדעתו היא שהחיוב בא מצד הבעלות, אך הוא מבסס את הסברה הזו (מבלי להכריע). אמנם, כפי שהוזכר, יש על כך קושיא מלשון המשנה. אכן, לפי דרך הלימוד הפנימית, שגורסת שטוב בכל חקירה מרובת צדדים לא לנקוט בגישת א-א לא בגישת גם-וגם¹⁶, ניתן להתבונן גם כאן ששני הצדדים קיימים בו-זמנית ואין צורך להעמידם כחולקים:

כך, בלשון הטור לעיל, "כשם שאסור לאדם שיזיק את חבירו ואם הזיק חייב לשלם כך צריך לשמור ממונו שלא יזיק ואם הזיק חייב לשלם", העירו שעל אף המשמעות שהחיוב לשלם תלוי בחיוב לשמור, עוד קודם לכן יש השוואה בין

יד ראה גם תוס' סנהדרין לב, ב על המשנה.

טו כן הוא בבבלי, אך בירושלמי מוזכרת גזרת הכתוב, כפי שמאריך שם הרבי בהמשך הדברים בחילוק השיטות בזה בין התלמודים.

טז והרבי מוסיף: "כדא" בכתובות והובא בפשטות בתוס' ד"ה אימא סנה"ט: "היינו דגם לסוגיית סנהדרין יומת בידי שמים אם לא ישלם כופר".

יז עיי"ש שהרבי מעלה ודוחה קס"ד שהריגת השור נוגעת בפועל לחיי נפשו של האדם, אך יש לומר שכן הוא מצד החפצא, בעוד מצד הגברא כאשר הוא רואה את שורו טבוח לעיניו יש לו תחושה שגם הוא נסקל, ואכמ"ל.

יח הטעם הראשון הוא שאם החיוב חל רק בעקבות השמירה, מיותר לומר בשור תם - בו אין חיוב שמירה מנגיחה - "ובעל השור נקי". אך צ"ע, שהרי גם בשור תם יש חשש סכנה (ראה ברכות לג, א על ההרחקה משור תם) וראוי לבעליו לשמרו, עכ"פ מצד מדת חסידות (כאשר גם אם אין השור התם מועד מצד ה"חפצא" הרי מצד ה"גברא" יש חשש), ולכן יש לציין שהוא נקי. הטעם השני שם הוא כדברי הצפנת פענח לעיל הערה יב, אלא שהרבי עצמו הציע קודם אך להתאים את לשון הסוגיא לשתי הסברות, עיי"ש.

יט ראה שיעור אור לי"ט טבת תשפ"ד. ובכ"מ.

בפנימיות השמירה גורמת לבעלות

בעומק, אפשר לומר שאין כאן רק סדר זמנים, אלא גם סדר פנימי: בדרך כלל מבינים שהבעלות מחייבת את האדם בשמירה, אך מהסדר כאן ניתן ללמוד שבמובן מסוים חיוב השמירה הופך את האדם לבעלים.

כך מפורש ביחס לדין של בור, שאף שהבור בו מתחייב האדם אינו ברשותו של אדם (שהרי לא חייבים על בור ברשות היחיד, אלא דווקא ברשות הרבים), מכיון שהוא חפר את הבור – ושמירתו מוטלת עליו – התורה עשתה אותו כבעלים^{כב} וקראה לו "בעל הבור"^{כד}.

באופן מפתיע, הבור מופיע באמצע דיני נזקי השור הנוגח^{כה}, בין שור שנגח אדם לשור שנגח שור (ובדרך מליצה, הבור 'חוצה' את דיני השור ובכך מקיים את האמור בשור תם "וחצו את השור החי וגם את המת יחצון"^{כז}), כ'איך' (מהותו של בור היא ה'איך', שלכן בעצם אין בו בעלות) בין 'יש' ל'יש' (בין שור-נגח מלא ישות לשור-נגח מלא ישות), והוא מזכיר לאדם שכל הבעלות שלו אינה אלא 'איך', "הבל הבלים"^{כח}, ובאמת אין היא אלא נגזרת מהאחריות שהטיל ה' על האדם כאשר הפקיד בידו שמירה על בריותיו (כפירוש

החיוב לאדם לשלם כשהוא עצמו מזיק לחיוב לשלם כאשר ממונו מזיק (השוואה של ממון האדם אליו כעצמו, כידו שלו).

אך העיקר לענייננו שגם בלשון הרמב"ם כאן יש דיוק חשוב^{כט}: עוד לפני שהרמב"ם אומר "הבעלים חייבין לשלם שהרי ממונם הזיק", ותולה את חיוב התשלום בבעלות, הוא מגדיר "כל נפש חיה שהיא ברשותו של אדם". רשות איננה זהה לבעלות, וישנם מקרים בהם החיה נמצאת ברשות מי שאינו בעליה והוא חייב בשמירתה ונכנס תחת בעליה להתחייב בנוקיה^{כא} (אלא ש"דבר הכתוב בהוה", כפי שמסיים הרמב"ם, ובדרך כלל השור נמצא ברשות בעליו).

כלומר, הרמב"ם מדבר לכל לראש על רשות האדם, שמחייבת את שמירתו ואת התשלום אם מעל בה, וכהמשך לכך על בעלות האדם, המחייבת לשלם כאשר ממונו הזיק. סדר הדברים תואם גם הוא את הדיוק של הרבי בסדר הזמנים – המעילה בחיוב השמירה היא חטא הקודם לנזק שהסתובב ממנה בנגיחה, ואילו החטא שמצד הבעלות מתחולל בזמן הנגיחה עצמה^{כב}.

כ ראה באריכות אכן האזל על אתר (ובנסמן עוד בספר המפתח), וראה בהגהות הגר"א (חו"מ פשט א, ב) שהוא מפנה כמקור ללשון הרמב"ם "שהיא ברשותו" למשנה בריש בבא קמא – כדברינו בפנים.

כא כדלקמן הלכות נזקי ממון פ"ד ה"ד. וכך יש להטעים את הסמיכות בתורה בין דיני ארבעת אבות נזיקין לדיני שומרים (כאשר שמירת השור מוטלת על השומר).

כב בעומק, יש כאן סדר יסודי המתקיים בכל התורה (שהוא טעם פנימי להתקשות' ששני הטעמים חלים כאן): העבירה הראשונה היא אי-שמירה (כשהבעלים לא עושה את המוטל עליו), בדרך של שלייה, והעבירה הבאה היא הזקה בפועל (כאשר הנזק של השור הופך את הבעלים עצמו למזיק). בדרך חיוב, בסוד "לא כן עבדי משה" (במדבר יב, ז; פנים אל פנים פ"ב. ובכ"מ), "לא" קודם ל"כן" ("ומרובה מדה טובה", קדימת שמירת

הלאיתעשה, "שמי" עם יה ששה", כמקיף שמירה נסתר, "הנסתרת להו' אלהינו", לקיום העשה, "זכרו' עם זה רמח", כגילוי אלקות, "הנגלת ולנו ולבנינו עד עולם לעשות את כל דברי התורה הזאת", "חש" קודם ל"מל", וד"ל).

כג בבא קמא כט, ב (ואף שרבי עקיבא אומר ש"בעל הבור" כפשוטו הוא רק מי שחפר בור בחצרו ואז הפקיר את רשותו ולא את בורו, גם הוא מודה להלכה שגם במקרים האחרים הוא נידון כבעליו של הבור ומתחייב – ראה בבא קמא מט, ב ואילך).

כד שמות כא, לד. כה שלפי מסקנת הגמרא (בבא קמא ד, א) איננה ה"שור" בארבעת אבות נזיקין.

כו שמות כא, לה.

כז קהלת א, ב; שם יב, ח.

השביל של שורו^ל.)

בפרט, יש לאדם שני מקיפים – המקיף הקרוב, מקיף החיה ש"נוגע ואינו נוגע" בפנימיות, והמקיף הרחוק, מקיף היחידה, שתמיד נשאר 'מלמעלה'. היחס בין שני המקיפים גופא הוא בדוגמת היחס שבין אור פנימי לאור מקיף (כלומר, המקיף הקרוב שייך לפנימי, בהיותו ממוצע בין מקיף היחידה לנר"נ הפנימיים^{לח}, בעוד המקיף הרחוק אינו שייך לפנימי). וכך, ביחס לרכוש, המקיף הרחוק של הנשמה נשאר תמיד כמקיף רחוק, המתבטא במקיף-השמירה של האדם על הנפש החיה שברשותו, ואילו המקיף הקרוב של הנשמה "נוגע ואינו נוגע" ברכוש וחודר לפנימיותו, והוא-הוא סוד הבעלות הגורמת לכך שפעולת הרכוש היא עצמה פעולת הבעלים (הבעלים שורים בשור...). המקיף הרחוק קודם למקיף הקרוב וחשוב ממנו, לכן חיוב השמירה הוא הגורם הפנימי של הבעלות. ההבנה הרוחנית הזו של השמירה, שיש לה 'ממשות', גם מסבירה שהסרת האחריות של האדם מהשמירה היא בעצם פעולה ממשית 'סילוק המקיפים' מהבהמה, ה'דוחפת' את הבהמה להזיק^{לט}.

לו כדרך החסידות בביאור המלה "בשביל" – ראה כש"ט (קה"ת) ה'ורנו ובכ"ד. לדוגמה חריפה לכך במחית עמלק, בה הצטווה שאול להרוג גם את הבהמות (ראה שמואל"א טו), משום שהעמלקים-המכשפים הפכו את עצמם לבהמות או הסתתרו בתוך הבהמות שלהם (ראה רש"י שם פסוק ג), וכדי להכריזם היה צורך להרוג גם את הבהמות שלהם. לח וכידוע, שרש הממוצע הוא למעלה משני הצדדים שהוא מחבר ביניהם, שעל כן מצינו בבראשית רבה יד, ט סדר בו החיה למעלה מהיחידה.

לט באגידת הלולב המנהג הוא לאגוד את כל ארבעת המינים בשלש טבעות למטה ובעוד שתי טבעות עליונות על הלולב (ראה אוצר מנהגי חב"ד אלולית שרי עמ' רפו), כאשר בפנימיות שלש הטבעות התחנות הן כנגד הפנימים, נפש-רוח-נשמה, ושתי העליונות הן כנגד המקיפים, חיה-יחידה (ראה סה"ש תרצ"ט עמ' 298). בהושענה-ירבא לפני הלל נוהגים להסיר את שתי הטבעות העליונות, כדי שיהיה אפשר לכסס בלולב כדבעי – שעליו ינועו ואף ישמיעו קול – כביטוי לשמחה יתרה (לבוש או"ח תרסד, א. ראה גם לקו"ש ח"ד עמ' 1368). בדומה לכך, הסרת שמירת המקיפים – שתי הטבעות העליונות – מנפש חיה שברשותו של אדם משחררת אותה להתנענע.

החסידים^{כח} ל"חייב אדם לומר בשבילי נברא העולם"^{כט} היינו שעלי מוטלת האחריות לתקן ולשמור את כל העולם, כתפקיד אדם הראשון "לעבדה ולשמרה"^ל.

השראת המקיפים

כדי להסביר לעומק את שני מקורות

החיוב בנוקי ממון – חיוב השמירה והבעלות – צריך להתבונן בממד הפנימי של זיקת האדם לחפציו: חז"ל אומרים כי "בכל מאדך"^{לא} היינו "בכל ממונך"^{לב} – הבעל שם טוב מלמד שניצוצי נפשו נמצאים בקניינים שלו^{לג}, ובפרט מוסבר^{לד} שדווקא מקיפי נפשו של האדם, ה"מאד" שלו, מופיעים ברכוש שלו (ולכן ארבע אמותיו של אדם קונות לו^{לה}, משום שהמקיף מתפשט סביבו ו'תופס' בקנייניו). אם כן, ב"השור יסקל וגם בעליו יומת" יש משמעות ממשית – סקילת השור ממיתה את חלק הנפש של האדם ששורה בשורו (והיינו שהאדם נענש

"בשביל שורו", בהיותו נמשך למציאות דרך

המקיף הרחוק
של הנשמה נשאר תמיד כמקיף רחוק, המתבטא במקיף-השמירה של האדם על הנפש החיה שברשותו, ואילו המקיף הקרוב של הנשמה "נוגע ואינו נוגע" ברכוש וחודר לפנימיותו, והוא-הוא סוד הבעלות הגורמת לכך שפעולת הרכוש היא עצמה פעולת הבעלים

כח ראה לקוטי מוהר"ן ה, וכן נרמז בתניא פמ"א. וראה עוד לקמן בדיוק לשון הצפנת פענח "בשביל השור".

כט סנהדרין פ"ד מ"ה.

ל בראשית ב, טו.

לא דברים ו, ה.

לב ברכות פ"ט מ"ה.

לג בעש"ט עה"ת לך לך את כד.

לד ראה מאמרי אדה"א קונטרסים סוף ד"ה "אתה אחד".

לה קונטרס ענינה של תורת החסידות ס"כ.

בעיקר מהמקיף הרחוק, מהיותו "סבת כל הסבות". השמירה הזו מתבטאת בסבות נעלמות שה' מסובב לשמור את האדם בגשמיות וברוחניות – סבות שבגלוי לא נראות כ'רוחניות', כאיתות גלוי מה', אלא ככל מיני נסיבות גשמיות, ירודות ואינטרסנטיות^{מא}.

הצדיק הירושלמי ר' אשר פריינד זצ"ל לימד כי דווקא הזכרון של המקיף הרחוק של שמירת ה', "סבת כל הסבות" – והנסיון להיות מודע אליו, ברגישות לסבות, ובתפלה לשמירה^{מב} – מעורר עבודת ה' פנימית וזיקה תמידית לה' כבעלים של האדם. דווקא כך האדם מרגיש שמצד עצמו הריהו 'שור מועד' (שהארות גלויות לא היו מונעות אותו מלהזיק), אך ה' שומר עליו ומכוון אותו כרועה את בהמתו, ומתקיים בו "ואני בער ולא אדע בהמות הייתי עמך ואני תמיד עמך"^{מג}.

מא וראה עוד לב לדעת ב'פרק בעבודת ה'", בפרט ביאור ה. מב כפי שמסופר על רבי דוד מלעלוב שבכל הליכתו בדרך התפלל תמיד 'אבא, תשמרני' (מתוך הרגשה שללא כן הרי הוא שור מועד להזיק). מג תהלים עג, כג.

**השמירה של
ה' על האדם
נובעת בעיקר
מהמקיף הרחוק,
מהיותו "סבת כל
הסבות". השמירה
הזו מתבטאת
בסבות נעלמות
שה' מסובב
לשמור את
האדם בגשמיות
וברוחניות**

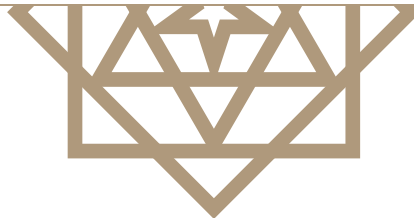
עלת העלות וסבת הסבות

ועוד לימוד פנימי מהענין יחס לאדם, בדרך 'עבודה': בנוגע לסברא שהחיוב בנזקי ממון נובע מחיוב השמירה משתמש הרבי בביטוי סבה ומסובב. היחס בין שני המקיפים הוא יחס בין תפיסת ה' כ"סבת כל הסבות", המתייחסת לסבות רחוקות ונעלמות בהן ה' מנהיג את העולם, לתפיסתו כ"עלת כל העלות", המתייחסת לעילות קרובות ומובנות יותר, חופפות

על המודעות, המניעות את השתלשלות העולם ומבטאות באופן גלוי-יחסית את בעלות ה' עליו^מ.

בעבודת ה', יש זיקה מודעת יחסית לה', כשהאדם יכול להרגיש את הארת ה' בנפשו, 'מרחפת' מעל תודעתו, "נוגעת ואינה נוגעת", מזכירה לו שה' הוא בעליו, ועוזרת לו כנגד יצרו הרע. אך השמירה של ה' על האדם נובעת

להשמיע קול, ובעצם לפרוק עול ולהיות קרובה להזיק, ודוק. מ על ההבדל בין "סבת כל הסבות" ל"עלת כל העלות" ראה שיעור א' דר"ח כסלו תשע"ט.

הסיפור החסידי

רבי צבי הירש מרימנוב | להיות מטאטא

רבי צבי הירש 'משרת' מרימנוב, נולד לרבי יהודה לייב כץ ורעייתו שפרינצא. בגיל עשר התייתם משני הוריו, ונמסר לחייט שיגדלו בתמורה לעזרתו במלאכה. בגיל 15 נמשך לחסידות ונסע לרבי אברהם משה מפשעווארסק, ששלחו לרבי מנחם מענדיל מרימנוב ללמוד ממנו. הוא החל לעסוק בעבודות פשוטות בבית הצדיק, עד שפעם נאלץ המשמש למסור לידיו את סידור מיטתו של הרבי. מאז הרגיש רבי מנחם מענדיל במעלתו ומינהו למשמש. לבד מרבו לא הכיר בו כמעט איש, והוא נחשב למשרת פשוט. אף שהרימנובער הורה לתלמידיו ללכת אחר פטירתו לרבי צבי הירש, רצו החסידים להכתיר את בנו רבי נתן לייב לאדמו"ר. רבי נתן לייב סירב מפני צוואת אביו, אך רבי צבי הירש עצמו מאן להתנהג באדמו"רות ונסע לחצר ידידו רבי נפתלי מרופשיץ. לאחר פטירת רבי נפתלי בשנת תקפ"ז, עדיין לא מינו חסידי רימנוב ממשיך, והעדה התנהלה על ידי זקני החסידים. כשחזר רבי צבי הירש לרימנוב הכתירוהו כאדמו"ר וחסידיים רבים ואף אדמו"רים נסעו אליו. נפטר ביום ל' בחשוון. נקבר ברימנוב, בסמוך לאוהל רבו רבי מנחם מענדיל.

משהתייצב החסיד המטאטא לפניו, ניכרה על פני הצדיק הפתעה גדולה.

"אתה, טאטאת את המקום?" — שאל הצדיק בלא מאמין.

"הן!" — השיב החסיד, כשהוא מתקשה להבין את העסק הרב שעושה הצדיק מפעולתו הפשוטה.

"האם כיוונת משהו בשעת המאמא?" — המשיך הצדיק לחקור.

"כן!" — הסמיק החסיד והשיב: "בשעת מעשה, נצנץ במוחי רעיון. ופתחתי ואמרת: הריני מטאטא

על דעת הכוונות הקדושות שכיוון הרבי רבי הירש מרימנוב, בשעת טאטאו את בית המדרש של רבו הקדוש, הרבי רבי מענדיל!"

"נו! אם כך, הכל מובן ונהיר!" — הכריז הצדיק בפנים שוחקות. "תהיתי ולא הבנתי, מיהו בעל

המדרגה השמיימית, אשר מסוגל היה כה לטאטא את הסככה ולטהרה, עד בלתי השאיר שום 'חיצוני' וקליפה! בכל השטח סביב. תפילה כה זכה וחלקה,

לא חויתי מזה עידן ועידנים! עתה, הכל נהיר ומחורר.

בקיץ של שנת תרנ"ח, שהה הצדיק הקדוש, רבי יחזקאל שרגא משינווא — בנו של בעל ה"דברי חיים" מצאנז ומתלמידיו המובהקים של רבינו — בעיירת הנופש קרניץ. חסידים רבים נקבצו לשהות עמו בצוותא, ולא נשא אותם שום אולם מקומי להתפלל בו יחדיו. הואיל וכך, הוקמה סככה רחבת ידיים בשדה הפתוח, ונאספו שמה כל החסידים והצדיק בראשם, לשאת רינה ותפילה.

באחד הבקרים, במרם הופיע הצדיק לתפילה, הבחין אחד החסידים כי בשטח הסככה פזורה פסולת רבה, באופן שאינו תואם את כבוד קדושת מקום התפילה. מבלי להתמהמה, חש להשיג מטאטא מאי שם, ומטאטא למשעי את כל השטח סביב. זמן מה לאחר שסיים את מלאכתו, הופיע הצדיק, והכל התייצבו לתפילה.

לאחר תום התפילה, פנה הצדיק משינווא אל הקהל וביקש לדעת: מי טאטא את הסככה?

"בעל מדרגה", בעניינים ובזמנים שהוא נמצא ב"גדלות מוחין". למרות הנטייה לנצור את הרגע ולהתעלות, דווקא אז יש לרדת ולהשפיע טוב.

ואיך כל זה קשור לטאטוא? באחת הפעמים בהם דיבר על העקרון הזה, השתמש הבעל שם טוב כמשל דווקא במטאטא: המטאטא נועד לנקות את הבית, אבל תוך כדי הניקיון הלכלוך נדבק בו והוא עצמו נותר מלוכלך. למרות זאת, הבעל שם טוב תובע מכל אחד – ובפרט מהצדיק – להסכים להיות מטאטא.

מהו הלכלוך אותו מטאטא הצדיק? בהלכה ובזהר, מדובר רבות על הצורך לטאטא את פיירוי הפת שנותרו מן הסעודה. בקבלה מבואר, כי פת בגימטריא **לילית** – ופיירוי הפת הם סמל לטיפות שיצאו לבטלה. כדי לרומם את החוטאים, הצדיק יורד להזדהות עם פגם הברית שלהם (כידוע בחסידות, כי הדרך לרומם אדם עוברת בהזדהות גמורה ובמציאה של הפגם שלו בתוכי). כך, במידה מסוימת, החטא שלהם נדבק בו. אך הוא מוכן להקרבה העצומה הזו, עליה ניתן לדרוש "לטטפת בין עיניך" – תמיד הוא נושא בין עיניו לזכרון, את הצורך לטאטא את הפת. אם נשוב לסיפור שלנו, המטאטא קשור בירידת הדבר מטה, אל הרע והלכלוך שבעולם. נכונות הצדיק להיעשות למטאטא, קשורה לפיכך בשפלות שלו: היכולת לא לשכוח את הזולת, וגם לא את החלקים הנמוכים שבי עצמי – שהם אלה היכולים להזדהות עם הזולת ולרומם אותו. השפלות היא המידה בה הצטיין במיוחד רבי צבי הירש, שהיה למראית עין משמש־מטאטא פשוט במשך שנים רבות.

גם עבודתו של האברך מהסיפור, מזכירה מאוד את התביעה "להיעשות מטאטא": החסיד ראה את הלכלוך, וטאטא בלי לשאול שאלות או להטיל אחריות על אחרים. זאת ועוד – הוא טאטא "על דעת רבי הירש", והפך את עצמו בכך לכלי שרת פשוט בידיו של הצדיק. בזכות השפלות וההתקשרות שלו, זכה לטאטא את כל הקליפות החוצה כמו הצדיק הגדול ביותר.

כאשר מטאטאים על דעת כוונותיו הקרושות של הרבי רבי הירש – אף כיום, יותר מחמישים שנה לאחר הסתלקותו; וגם אם אין יודעים ואין מבינים מאומה – נדחית, אכן, כל הסטרא אחרא לנוקבא דתהומא רבה, והאוויר נעשה זך ומצוחצח, מבלי שום מסך חוצין ופרגוד מבדיל בפני התפילה, והיא עולה למישרים עד כסא הכבוד!"

[כהן גדול משרת]

מהו סוד המטאטא של רבי הירש, איש איננו יודע. אך הסיפור שולח אותנו להתבונן מעט בטאטוא על פי החסידות:

הבעל שם טוב לימד כי כדי להשפיע, צריך גם הצדיק הגדול לרדת ממדרגתו ולהתחבר עם ה'עמך'. הירידה עבורו היא הקרבה, לפעמים מסירות נפש ממש – אך היא נדרשת על מנת להיטיב עם המושפעים שלו. מסירות הנפש הזו מורגשת אף יותר, כשמלבד הירידה עצמה 'מתלכלך' הצדיק וניזוק: "המתאבק עם מנוול מתנוול". מה נותן את הכח לכך?

החסידות היא לשון חסד, "טבע הטוב להיטיב". הירידה לעסוק עם אנשים שאינם נתונים במקום בו נמצא הצדיק, עלולה לגרום לו להיתלש ממקומו ומהדבקות שלו ולעסוק בעולם החיצוני יותר. אך זהו הטבע הטוב של פנימיות הלב, שצריך להתגבר גם על המוחין: עיקר העליות והמדרגות הגבוהות מתרחשות במוחין, אך בנוגע להשפעה על הזולת, יש ללכת עם הלב ולרדת מהן (על אף הכלל הידוע, ש"מח שליט על הלב", כאן מדובר ב"פנימיות הלב שליט על המח"). הבעש"ט עצמו, בשביל להיטיב עם יהודי, קבל על עצמו בשמחה גדולה להפסיד את כל העולם הבא. זהו חסד טהור, שרק בחסידות ניתן למצוא כדוגמתו.

בדור שלנו, שבו נצרכת ביותר עבודת הקירוב והתשובה, זה כלל חשוב מאוד. אפשר היה לחשוב כי בדורנו אין כלל בעלי מדרגות, וממילא אין טעם לעסוק בכך. אך יחסית, גם בדורנו ישנם בעלי מדרגה הנדרשים להתחבר לעם ולהשפיע עליו. במידה מסוימת, אף כל אחד מאיתנו הוא

מענות ותשובות

שו"ת עם הרב

תיקון המציאות - בנצח או בהוד?

בשיעור בבית חב"ד שלנו למדנו על פנימיות הספירות [בממדי עולמות, נשמות, אלקות] לפי מה שמופיע באוצר הנפש חלק א' ושם בנוגע לתמימות [השייכת לספירת ההוד] כתוב כך: "החידוש שבמדרגה הגבוהה (אלקות) חוזר האדם אל המציאות התחתונה... כלומר האדם יכול לרדת אל השקר ואל ה'פוליטיקות' של עולם השקר, כדי להתמודד עמם ולתקנם".

עלתה אצלנו השאלה שלכאורה הפעולה של התמודדות ותיקון בעולם שייכת דווקא לספירת הנצח האקטיבית. כיצד יש ליישב את הדברים?

כמו כן נודה לברכת הרב שנצליח לסיים את בניית המקוה בהקדם.

מענה:

שמחתי לשמוע ממך. **שליח** בגי' **שמת**, שתמשיך לשמוח עם כל הנשמות היקרות! וגם שתזכר ותצליחו לסיים את בניית המקוה - מקור השמחה - בקרוב.

לגבי תמימות [בממד האלקות] כתוב "עם גבור תמים תתמם" (כך הפסוק בספר שמואל.

בפסוק המקביל בתהלים כתוב "גבר" במקום "גבור". **חסידי "גבור גבר" הם כנגד ג' האבות. גבור גבר = יצחק יצחק).**

ההוד הוא ענף הגבורה ועל כן יש בהוד גם גבורה רבה. בזוהר כתוב ש"איהי בהוד", המלכות נמצאת במדת ההוד - הוד מלכות - ומבואר בדא"ח (בכמה מאמרים של הרבי) שאמנם הנצח מנצח אבל ההוד גומר את הנצחון, מכניע את האויב לגמרי, עד שהוא כורע כולו ומודה באמת שהוא הרע ואנחנו הטוב (ואז נעשה הרע כסא לטוב, וגם הוא עתיד לבוא על תיקונו). דוגמא לזה היא עניית אמן לגבי מברך הברכה, ועל זה אמרו חז"ל [בסוף

מסכת נזיר] שהעונה אמן - הוד - היינו הגיבורים הנוצחין את המלחמה ומסיימים אותה.

השי"ת נוהג עם אותו "גבור תמים" בדרך של "תתמם", כלומר שהוא נותן לו את תמימותו שלו ית' שתשרה ותתלבש בתוך אותו "גבור תמים", היינו תמימות דאלקות ממש, וזהו הכח לתמם-לתקן בשלימות את המציאות התחתונה.

אתאיסט שקשור לה'

לאחת הסדנאות אצלנו הגיע בחור מתוק ושאלה בפיו:

"התחנכתי כאתאיסט [כבר 3 דורות זה כך במשפחה], אבל במהלך המלחמה פגשתי חברים דתיים לצבא שמאוד עשו עליי רושם. ראיתי שהיהדות והאמונה נותנים להם ארגז כלים להתמודדות עם כל תלאות המציאות [ובפרט המלחמה], הרבה יותר גדול ממה שיש לי ובעקבות כך הרגשתי שגם אני רוצה את ה'כלים' האלה, לי ולמשפחתי. בעצם השאלה שלי היא כזו - האם אפשרי להיות קשור לה' גם בלי שאני מאמין בו?"

בהמשך הוא אמר משפט נוסף שמאוד תפס אותי - "אני לא מגדיר עצמי מאמין אבל יש לי יראת שמים". כשבקשתי שייסביר את דבריו הוא ענה שהוא נמשך לתחושת הקדושה אצל היהודים המאמינים ולכל אורח החיים ולמעשים, "למשל סעודת השבת כאן היתה עבורי תענוג מיוחד".

מה עונים לבחור המתוק הזה?

מענה:

במענה לבחור המתוק: על

!יתרוצצו! פִּנְיִם בְּיָקָרָה

לְמַעַן זֶה אֲנִי
שְׁלוֹם יְלָדִים!

בתחלת הפרשה שלנו מספר משהו מאד מענין. לאחר שנות עקרות ותפלות רבות נפקדת סוף-סוף רבקה אמנו בפרי בטן והיא מתכוננת ללדה. אפשר לתאר עד כמה צפתה רבקה ליום זה. במהלך חדשי ההריון היא עוברת קשיים, הבנים מתרוצצים בבטנה. הגיוני שכאשר יש קשי מצטערים ואפלו מדאגים. הגיוני גם שאַת הצער והדאגה מביעים בשיחה.

לע"נ חיה שרה בת ר' משה ע"ה נכתב ע"י הרב שילה אופן.

לאדם קרוב, אבל רבקה אומרת משהו הרבה יותר חריף מסתם דבור. היא שואלת: "אם בן למה זה אנכי?", למה בכלל שנה לי לחיות?

את המצוקה הזו פותרת רבקה אמנו רק לאחר שהיא הולכת לדרוש את ה'. היא פונה לבית מדרשו של שם ומבקשת ממנו תשובה, והיא נרגעת רק כאשר היא שומעת את הבשורה "שני גוים בבטנה".

מה הִזָּה כָּל כֵּן קָשָׁה לְרַבְקָה עַד כִּדֵּי שֶׁאֲבָדָה אֶת הַרְצוֹן לְחַיּוֹת? פִּיצַד פִּתָּר

«

(ובעצם הופכת את האמונה לדעת, את ה'לא' ל'כן'), כך האמונה (האור המקיף) עולה לדרגות גבוהות יותר ("גבוה מעל גבוה"). ויחד עם זה, צריך לשאוף כל הזמן לכך שהאור המקיף של האמונה ירד וכן יכנס לכלים של הנשמה המלוכשת בגוף. בברכה שתזכה ל"אתה חונן לאדם דעת".

דעת – כן!].
אכן מבואר בחסידות שאמונה היא אור מקיף שמאיר בשרש הנשמה למעלה ואינו יכול להיכנס ל'כלים' של הארת הנשמה המלוכשת בגוף הגשמי עם החושים הגשמיים שלו. לעומתה, הדעת כן נכנסת לכלים של המח והלב כנ"ל. אך מבואר, שככל שהדעת (האור הפנימי) מתרבה ומתעמקת

משה רבינו כתוב "לא כן עבדי משה". משה רבינו הוא הדעת של כללות נשמות ישראל (כמבואר בתניא פרק מב עיי"ש), כמו הרמב"ם ("ממשה עד משה...") הוא לא מסתפק רק באמונה, הוא חייב לדעת – כלומר להרגיש במח ובלב שכך האמת ("משה אמת ותורתו אמת") – היינו "לא כן" [אמונה (בלבד) – לא!

למה אחרתי אני מחפש איזה תרוע
טוב. רוצים לעזור לי? "לא שמתי לב
לשעון", או "חשבתתי שמתחילים יותר
מאחר", ואולי "זו רק הפעם הראשונה
שלי", ובעצם "כלם גם מאחרים..."

האמת שאפשר לחשב על עוד הרבה
תרועים, אולי אפילו יותר טובים, אבל
כלם אומרים בעצם דבר אחד: אני לא
ממש אשם! אלא מה? גם לאחר כל
התרועים, אני הרי יודע את האמת,
ושתרועים הם רק תרועים. למאמץ
שלי להשאיר צודק קוראים במלה אחת
'להצטדק'. תראו, בעברית להתלבש
פרושו להלביש את עצמי, להתרחץ
פרושו לרחץ את עצמי. אז מה זה
להצטדק? לעשות את עצמי צדיק,
אפילו שאני לא ממש...

למה זה קורה לי? מה שכחתי פה?
שכחתי שיש לי נפש בהמית ויצר רע,
שאולי אני לא כזה צדיק. אם הייתי זוכר
זאת בזמן אמת סביר שלא הייתי מנסה
לשכנע את הרב [ונאת עצמי] שאני
בסדר. הייתי פשוט מודה באשמה וחוזר
בתשובה. בקצור, חסרה לי שפלות.

רק נשאל בפניתי?

יפה, עכשו גם צריך להבין מה יהיה
במקרה הפוך, אם אני מתעלם מן
שיש לי נפש אלקית. אם באמת לא
הייתי מתחפש לכה צדיק-תמים, הייתי
יודע וזוכר היטב שאני לפעמים שוכב
לא קטן, שגם לי יש נפש בהמית ויצר

לה שם הצדיק את הבעיה בתשובה
שנתן לה?

המשבר שעוברת רבקה הוא בעצם
ספור החיים של כל אחד מאתנו. אבל
לא רק ספור חיים אלא גם דרך עבודה
בחיים הללו. הספור מתחיל מן שבת
יהודי ישנו שתי נפשות – נפש אלקית
ונפש בהמית. כל אחת מהן היא אישיות
בפני עצמה, על הספור הזה נדבר קצת
היום.

למה כל כך חשוב לי לדעת שיש
בתוכי שתי נפשות הפוכות הנאבקות
זו בזו? לשם כך עלי לדמון מה עלול
לקרות לי אם אתעלם מדיעה זו, ואצא
מתוך הנחה שיש לי רק נשמה טהורה.

רק נשאל אלקיתי?

טוב, אז נעים להפיר: שמי רזי ואני
ממש צדיק. כלומר, יהודי שרק רוצה
לעבד את ה' ולעשות טוב. אני קם
כל יום בבקר בחשק, אומר "מודה
אני" ונוטל ידים ליד המטה, ממש כמו
שצריך. אחר כך אני מתארגן לבד ויוצא
בזריזות לתלמוד תורה. הכל טוב, אח
איזה כפי להיות יהודי!

רק מה, בדיק אתמול קרתה לי איזו
תקלה קטנה בדרך... עברתי ליד חנות
האופנים וקלטתי גלגשת חשמלית
(הובר-בווד) מדגם חדש שעוד לא
הפנתתי. "רק דקה", אני נעצר, והדקה
הופכת לחצי שעה... כשאני מגיע לכיתה
הדלת כבר סגורה, וכשהרב שואל אותי

רק טוב. ומי שיש לו רק נפש בהמית גם הוא חסר בחירה, אין לו בכלל שום יסורי מצפון. החכמה הקונן הוא לדעת כיצד לחיות עם שתי הנפשות יחד. בשפת החסידות קוראים לכך נשיאת הפכים. אנחנו צריכים גם בטול וגם שפלות. יש לנו שתי דמויות – נפש אלקית ונפש בהמית – פעם אנחנו צדיקים שרוצים רק את ה' ופעם נח לנו להתנהג איך שבא לנו. בעצם זה אומר שאנחנו בינונים.

אומרים שהפכת המחלה היא כפר חצי מהתרופה, ולכן חשוב שנפיר את עצמנו בצורה נכונה. אם לא נדע להבחין בכך – אנו עלולים להתבלבל, לא לדעת מי אנו, וזה מה שהציק לרבקה. והתשובה שהיא קבלה הייתה – אדרבה! אם יש לנו רק נפש אלקית – חסרה לנו השפלות; אם יש לנו רק נפש בהמית – אין לנו סכוי לזכות לבטול. באשר אנו מודעים לכך שיש לנו את שתי הנפשות יחד אנו יכולים להיות אדם מתקן!

בהצלחה לכלנו!

5?

רע, שלא תמיד בא לי להפסיק באמצע משחק פשאמא קוראת לי לעלות הביתה, לעזור או לשמור על האח הקטן. אם את פל זה הייתי זוכה, ואלו שאני בעצם יהודי עם נשמה שמחפשת איך להוסיף טוב בעולם הזה – את זה הייתי שוכח. מה עלול היה לקרות לי? הייתי מתאש! הייתי אומר לעצמי: בשביל מה להתאמץ? ממילא אין שום סכוי! הרי אף אחד לא צדיק באמת.

בכל בקר אנו אומרים "רבה אמונתך". זו האמונה שה' מאמין בנו בכל פעם מחדש, ולמרות כל מה שהיה אתמול הוא מחזיר לנו את הנשמה טהורה, את ההודמנות להתחיל הכל מחדש. את האמונה הזו עלול הייתי לאבד. שמת, מה שבטוח, כבר לא הייתי...

במלים אחרות: שפלות אולי יש לי, אבל חסר לי בטול.

קוץ מפהל עס לנים

אדמו"ר הזקן אמר פעם בטוי מענין: יהודי הוא "קונן מהלך". למה קונן? כי מי שיש לו רק נפש אלקית הוא מלאה, אין לו בכלל בחירה, הוא רוצה בטבעו

אנחנו חיים בתקופת תחית המתים, שצריכה

להתרחש לקראת סוף האלף הששי, לא בעוד הרבה זמן... תחית המתים היא לא רק הבטחה או גמול – היא היעד האמתי של עבודתנו. שליחות הנשמה אל הגוף היא כדי להפיח רוח־חיים בעולם הגשמי, להפוך את הרע לטוב ולהשיב לחיים גם את כל מה שכבר נפל ומת.

הדבר נכון ביחס לעבודת האדם הפנימית, במאבק עם הרע עד לנצחון עליו והפיכתו לקדושה, כדי לזכות לעבודת ה' מלאה בשני היצרים, בכל כוחות הנפש והגוף. הוא נכון בחיי הנישואין שלנו, המחיים־מנציחים את בני הזוג בהבאת חיים לעולם. הוא נכון ביחס לרכוש שלנו, כאשר הבעלות היהודית נובעת מתוך תחושת אחריות – הרגשה שה' הפקיד בידי פקדון, שעלי לשמור עליו ולתקנו, עד למצב בו נשמת האדם תשתקף בו ותפעל דרכו. הוא נכון גם ביחסנו לסביבה הרחוקה ביותר – לאומות העולם ואף לחיות הרעות – שתכלית העבודה אתה היא להפוך אותה לטובה ומלאת־חיים אמתיים של עבודת ה'. סביב הנושא הזה סובבים שיעורי הגליון השבוע – מהשיעור הראשון, על 'שידוכי תחית המתים', שנותן הדרכה לשידוכים בסוף ההיסטוריה; דרך השיעור השני, שיעור מיוחד ליום הולדת שמונים, שמתאר את המעבר לעבודת האתהפכא הפועלת על המציאות כולה; ועד לשיעור השלישי, שיעור רמב"ם מופלא, ההופך חקירה למדנית על זיקת האדם לבעלי החיים שלו והאחריות לנזקיהם לעיון מעמיק בזיקה הנשמטית של האדם לרכושו (עיון שממחיש כיצד גם נשמת התורה מחיה ומאירה באור חדש את הגליא שבתורה).

מעוניין להפיץ את עלון נפלאות במקום מגוריך?

שלח דוא"ל ל: itiel@pnimi.org.il או התקשר 052-4295164

רוצה להצטרף לתפוצת המייל שלנו ולקבל את כל ההודעות והשיעורים?

שלח דוא"ל: itiel@pnimi.org.il

רוצה לשמוע את שיעורי וניגוני הרב? התקשר לפנימי־פון:

079-9211452 או 02-5434297 – המספר פתוח לניידים כשרים

ג	ל	ע	י	נ	י
ו	א	ב	י	ט	ה
נ	פ	ל	א	ו	ת
מ	ת	ו	ר	ת	ר